

Obitelj i obiteljska politika

Vidmar Ivezić, Natali

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:243282>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-21**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

NATALI VIDMAR IVEZIĆ

OBITELJ I OBITELJSKA POLITIKA

Diplomski rad

Pula, 2016.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

NATALI VIDMAR IVEZIĆ

OBITELJ I OBITELJSKA POLITIKA

Diplomski rad

JMBAG: 0303013098, redoviti student

Studijski smjer: Ekonomija

Predmet: Tržište rada i socijalna politika

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Opća ekonomija

Mentor: Prof. dr. sc. Marija Bušelić

Pula, listopad 2016.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Natali Vidmar Ivezić, kandidat za magistra ekonomije/poslovne ekonomije ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Natali Vidmar Ivezić dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile

u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom "Obitelj i obiteljska politika" koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. OBITELJ I NJEZINO DEFINIRANJE	3
2.1. Obitelj u Republici Hrvatskoj i demografska kretanja	4
2.2. Obitelj i država.....	13
3. OBITELJSKA POLITIKA	15
3.1. Razvoj obiteljske politike u Republici Hrvatskoj.....	17
3.2. Instrumenti i mjere obiteljske politike	18
4. NAJZNAČAJNIJE MJERE OBITELJSKE POLITIKE U REPUBLICI HRVATSKOJ	20
4.1. Doplatak za djecu	20
4.1.1. <i>Dohodovni cenzus i cenzusne grupe</i>	21
4.1.2. <i>Doplatak za djecu primjenom uredbi Europske unije</i>	23
4.1.3. <i>Statistika doplatka za djecu</i>	23
4.2. Porezne olakšice	27
4.3. Rodiljne i roditeljske potpore	29
4.3.1. <i>Zaposleni i samozaposleni roditelji</i>	31
4.3.2. <i>Korisnici koji ostvaruju drugi dohodak</i>	34
4.3.3. <i>Roditelji izvan sustava rada</i>	34
4.3.4. <i>Statistika roditeljskih i roditeljskih potpora</i>	35
4.4. Usluge za djecu i obitelj	37
4.4.1. <i>Jaslice i dječji vrtići</i>	37
4.4.2. <i>Produženi boravak u osnovnim školama</i>	42
4.4.3. <i>Ostalo</i>	43
5. OBITELJSKA POLITIKA U ODABRANIM EUROPSKIM ZEMLJAMA	45
5.1. Francuska	46
5.2. Njemačka	49
5.3. Švedska.....	51
5.4. Velika Britanija	53
6. USKLAĐIVANJE OBITELJSKOG I POSLOVNOG ŽIVOTA	55
7. OBITELJSKA POLITIKA I SOCIJALNA ZAŠTITA	63
8. ZAKLJUČAK	68

LITERATURA.....	71
POPIS TABLICA	81
POPIS GRAFIKONA	83
POPIS SLIKA	84
SAŽETAK	85
SUMMARY	86

1. UVOD

Obitelj je temeljna društvena skupina koja obavlja najvažniju ulogu, a to je odgoj i formiranje karaktera pojedinaca. Navedena uloga doprinosi samom razvoju društva. S obzirom na njenu važnost, primarni interes svake pojedine države trebao bi biti njezina zaštita. Stoga, kako bi država zaštitila obitelj i doprinijela njenom što većem blagostanju, ona djeluje kroz jednu od javnih politika, a to je obiteljska politika.

Tema ovoga diplomskoga rada je "Obitelj i obiteljska politika". Pisanje ovoga rada vođeno je s ciljem istraživanja obiteljske politike u Republici Hrvatskoj koja putem svojih instrumenata i mjera doprinosi boljem životnom standardu obitelji.

Struktura rada sastoji se od osam poglavlja. Rad započinje uvodom. U drugom poglavlju opisana je obitelj kao temeljna društvena skupina te promjene u njoj strukturi s kojima se suoča. Nadalje, kroz jedno podpoglavlje se detaljnije opisuje struktura obitelji u Republici Hrvatskoj te važna demografska kretanja koja su uz nju vezana, dok se kroz drugo definira uloga države, odnosno državnih tijela koja su zadužena za zaštitu obitelji.

Treće poglavlje opisuje obiteljsku politiku kao jednu od javnih politika te njezine tipove i modele. Kao podpoglavlja, navode se instrumenti i mjere koji mogu biti dio obiteljske politike, ovisno o interesu države, te kako je tekao razvoj obiteljske politike u Republici Hrvatskoj od njenog osamostaljenja do danas.

Kako je obiteljska politika mješavina nekoliko javnih politika, u četvrtom se poglavlju ne navode sve postojeće mjere u hrvatskoj, već samo one koje su za obitelj najznačajnije. To su doplatak za djecu, porezne olakšice, rodiljne i roditeljske potpore te usluge za djecu i obitelj, kao što su dječji vrtići i jaslice.

Peto poglavlje opisuje obiteljsku politiku u Europi, odnosno Europskoj uniji s obzirom da je Hrvatska jedna od članica. S obzirom na postojanje različitih tipova i modela obiteljske politike, za svaki od njih dan je primjer jedne europske države. Države koje se opisuju jesu Francuska, Njemačka, Švedska i Velika Britanija.

Kako obiteljska politika u najvećoj mjeri pruža usluge kroz koje roditeljima djece omogućuje obavljanje obiteljskih i poslovnih obaveza, sljedeće poglavlje opisuje usklađivanje obiteljskog i poslovnog života. U njemu se opisuju trenutni trendovi te savjeti koji doprinose navedenom usklađivanju, odnosno ravnoteži između obavljanja jednih i drugih obveza.

Sedmo poglavlje opisuje funkciju socijalne zaštite kao dio zaštite obitelji. Uz socijalnu zaštitu, navodi se i socijalna skrb koja svojim uslugama pomaže socijalno ugroženim obiteljima. Rad završava zaključkom.

Prilikom istraživanja teme i samog pisanja diplomskoga rada, korištene su znanstvene metode deskripcije, analize i sinteze, klasifikacije, kompilacije, komparacije te statistička metoda.

2. OBITELJ I NJEZINO DEFINIRANJE

Obitelj je manja socijalna skupina koja u pravilu obuhvaća roditelje i djecu te druge bliske članove obitelji. Postoji mnogo definicija obitelji iz razloga što svaka znanstvena disciplina joj pristupa drugačije, odnosno prema području izučavanja. U pravilu obitelj obuhvaća vjenčani par bez djece ili vjenčani par s neoženjenom djecom ili jednog roditelja s jednim ili više neoženjene djece te nevjenčani par (izvanbračna zajednica) sa ili bez djece. Isto tako, obitelj obuhvaća i jednog roditelja koji nije u braku, sa jednim ili više djece. Često se poistovjećuju pojmovi obitelj i porodica, no zapravo oni nisu isti. Kao što smo naveli, u obitelj kao zajedničko kućanstvo ulaze roditelji i djeca, dok porodica podrazumijeva i ostale srodnike.

Obitelj jeste temeljna institucija koja kreira i formira život pojedinca te ga uči socijalizaciji, pa je stoga i temelj razvoja društva. Razlog tomu jeste što obitelj stvara pojedinca, odgaja istoga stvarajući mu temeljne ljudske osobine i vrijednosti koje potom čine narod i društvo u cjelini. Prema svemu navedenom može se reći kako je obitelj nezamjenjiva kao zajednica.

Razvojem društva, zadaće i funkcije obitelji su se mijenjale s obzirom na okolnosti života u određeno vrijeme, no neke najosnovnije su ipak ostale. Prema Rosiću "obitelj je mala skupina u kojoj članovi zadovoljavaju brojne biološke, psihološke, socijalne i odgojno-obrazovne potrebe te razvijaju osobnost". Na taj način možemo istaknuti i temeljne zadaće, odnosno funkcije obitelji, a to su:

1. Biološka – kroz obitelj se obavlja cijeli reprodukcijski ciklus koji podrazumijeva rođenje, život i smrt. Najvažniji aspekt jeste rađanje koje osigurava opstanak obitelji kroz generacije, ali i opstanak samog čovjeka u cjelini.
2. Odgojna – obitelj odgaja nove članove na način da u pojedinca usađuje moralne norme i vrijednosti zajednice, uče ga o socijalizaciji, društvenim ulogama te odgovornosti.
3. Ekonomska – obitelj kao skupina ili dio članova skupine radom ostvaruju sredstva koja su nužna za život i razvoj. Uključeni su u proces koji utječe i koji je nužan i za ostale članove društva, a to je proizvodnja dobara i usluga nužnih za život.

Kroz prije spomenuti razvoj društva, nisu se mijenjale samo zadaće i funkcije obitelji, već se mijenjala i njena struktura te se može reći kako se ona i dalje mijenja. Do druge polovice 20. stoljeća obitelj se sagledavala na tradicionalni patrijarhalni način, koji je podrazumijevao obitelj kao skupinu koja se sastoji od vjenčanog para, muškarca i žene, i njihove biološke djece. Takva struktura obitelji naziva se i "Nuklearna obitelj". Nuklearna je iz razloga što se takav oblik smatra jezgrom (lat. nucleus) i temeljem društva u kojoj se odvija reprodukcija. U drugoj polovici 20. stoljeća dolazi do većih promjena u strukturi obitelji. "Nuklearna obitelj" prestaje gubiti na važnosti te se pojavljuju različiti oblici obitelji kao što su izvanbračni parovi, sa ili bez djece, bračni ili izvanbračni parovi s posvojenom djecom, jednoroditeljske obitelji, homoseksualni parovi s djecom i drugi. Prije otprilike 50 godina na životnu zajednicu izvan braka gledalo se s neodobravanjem, dok je danas izvanbračna zajednica kao značajan oblik obitelji jedan od ključnih trendova (Boele-Woelki, K., 2014: 19).

Ekonomске i društvene promjene nisu samo utjecale na strukturu obitelji već i na ulogu žena unutar nje. Žene su oduvijek unutar obitelji imale manje prava naspram muškaraca te se na njih gledalo čisto tradicionalno, u smislu da je njihova uloga bila biti majka i domaćica. Danas žene i muškarci imaju jednaka prava i obveze u obitelji te van obitelji, odnosno na radnom mjestu. Ipak, neka društva jesu zadržala tradicionalan pogled na ženu, pa ona često uz puno radno vrijeme ima još jedno, odnosno radno vrijeme kod kuće, a to je briga o kućanstvu.

2.1. Obitelj u Republici Hrvatskoj i demografska kretanja

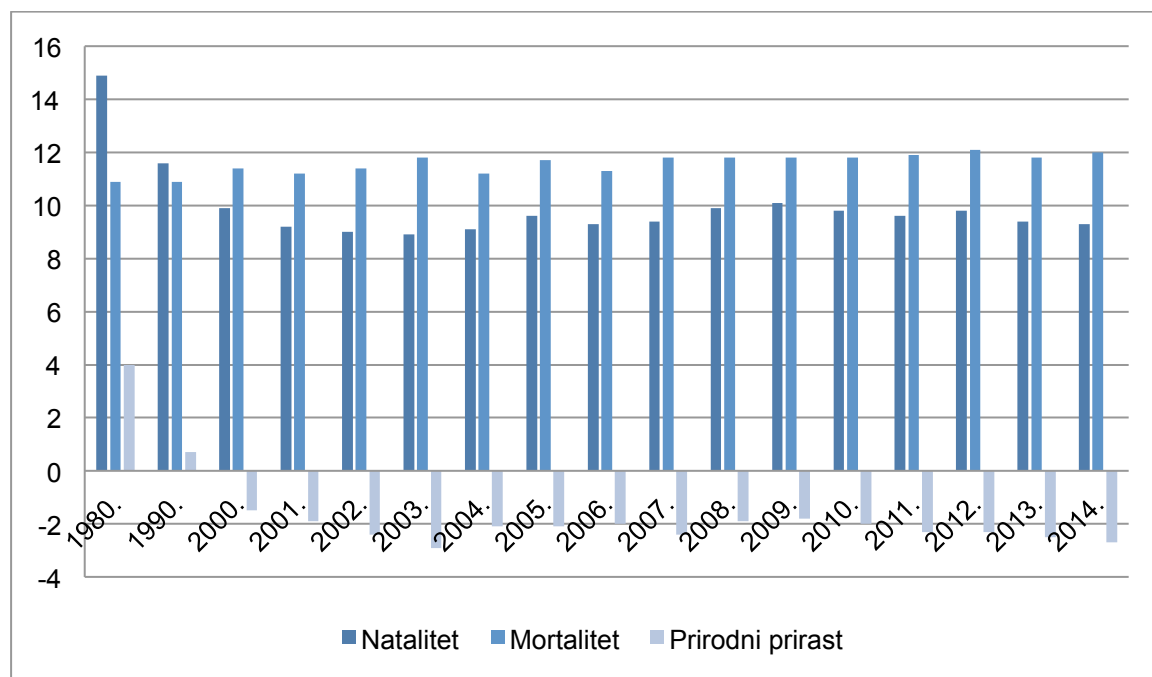
U cijelome se svijetu odvijaju demografske promjene koje utječu na promjenu obiteljske strukture, pa je stoga za očekivati kako su se te promjene odrazile i na Hrvatsku. Te se promjene odnose na:

- starenje ukupnog stanovništva,
- smanjenje stopa fertiliteta,
- sve kasnija životna dob žena pri rađanju prvog djeteta,
- smanjenje stope sklapanja brakova,
- povećanje stope razvoda braka,
- rast broja izvanbračnih zajednica
- rast broja jednoroditeljskih obitelji i ostalo.

Njihov utjecaj na obiteljsku strukturu se svakako odrazio, no ipak hrvatska obitelj dosta zadržava obilježja tradicije. Tradicija se odnosi i na položaj žena, ali se može reći kako se stanje poboljšava što se posebno primjećuje u promjenama na tržištu rada.

Od 1990. godine Hrvatska se suočava sa smanjenjem stanovništva koje utječe na cjelokupnu demografsku sliku zemlje. Prema popisu iz 1991. bilo je 4 784 265 stanovnika, dok je 2001. godine bilo 4 437 460 stanovnika. Prema zadnjem popisu stanovništva iz 2011. godine ta se brojka još više smanjila te je ukupno zabilježeno 4 284 889 stanovnika. Smanjenje stanovništva utjecalo je i na stopu nataliteta, mortaliteta te u konačnici dovelo i do negativnog prirodnog priraštaja što možemo vidjeti u Grafu 1.

Graf 1. Stopa nataliteta, mortaliteta i prirodnog priraštaja u Hrvatskoj 1980. - 2014.

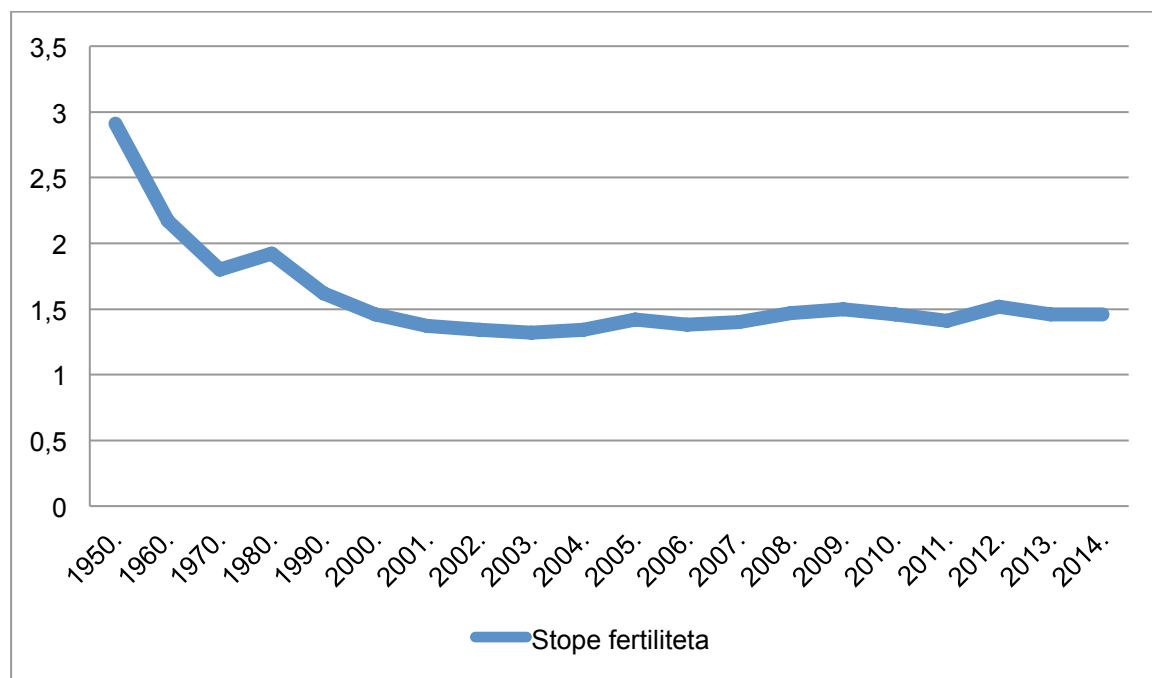
Izvor: Vlastita izrada prema podacima Državnog zavoda za statistiku (2015.): Stope prirodnoga kretanja stanovništva. Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2015. [Online] Zagreb: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske. Dostupno na: www.dzs.hr [Pristupljeno: 1. kolovoza 2016.]

Graf 1. prikazuje prirodno kretanje hrvatskog stanovništva u razdoblju od 1980. do 2014. godine. Za promatrano razdoblje, stopa nataliteta bila je najviša 1980. godine kad je iznosila 14,9%. Iste godine stopa mortaliteta bila je najniža te je iznosila 10,9%. Tijekom godina stopa nataliteta je opadala, a stopa mortaliteta rasla, što je dovelo do negativnog prirodnog priraštaja stanovništva. Negativne stope prirodnog

priraštaja započele su nakon 1990. godine te su u daljnjem razdoblju rasle. 2014. godine stopa prirodnog prirasta je iznosila -2,7‰. Od početka razdoblja negativnog prirodnog priraštaja pa do 2014., negativna razlika broja rođenih i umrlih iznosila je približno 160 000 stanovika.

Negativan trend se može vidjeti i kroz stope totalnog fertiliteta koje su također važne za strukturu obitelji. Fertilitet označava prosječan broj djece koje rodi žena u svojoj fertilnoj dobi, a ta dob traje od 15. do 49. godine života. Graf 2. prikazuje kretanje totalne stope fertiliteta u Hrvatskoj od 1950. do 2014. godine. 1950. godine iznosila je 2,91‰ što je iznad granice 2,1‰ koja predstavlja jednostavnu reprodukciju stanovništva. Tih godina započeo je trend opadanja stope, a u 2014. godini ista je iznosila 1,46‰, što ne osigurava jednostavnu reprodukciju stanovništva. Takav trend praćen je drugim, a to je starenje hrvatskog stanovništva. Posljedica je demografska depopulacija koja traje i danas. Sve niže stope fertiliteta uobičajene su i za ostale europske zemlje. Ipak, neke zemlje imaju povoljne stope, kao što su Norveška, Švedska i Danska. Jedan od razloga povoljnijih stopa fertiliteta je i odlična obiteljska politika tih zemalja, o čemu ćemo pričati nešto kasnije.

Graf 2. Kretanje totalne stope fertiliteta u Hrvatskoj 1950. – 2014.

Izvor: Vlastita izrada prema podacima Državnog zavoda za statistiku (2015.): Stope fertiliteta. Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2015.; DZS (2010): Stope fertiliteta, Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2010.; DZS (2006): Kretanje specifičnih stopa fertiliteta i totalne stope fertiliteta od 1950. do 2051. godine. Projekcije stanovništva Republike Hrvatske 2004.-2051. [Online] Zagreb: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske. Dostupno na: www.dzs.hr [Pristupljeno: 1. kolovoza 2016.]

Uz fertilitet ćemo prikazati i žene prema broju živorođene djece. Tablica 5. prikazuje žene stare 15 i više godina prema broju živorođene djece prema zadnjem popisu stanovništva iz 2011. godine. Od ukupno 1 900 851 žena, 496 873 njih nije rodilo, dok je 1 379 141 rodilo. Prema broju rođene djece najviše je žena koje su rodile dvoje djece, a najmanje onih koje su rodile devetero djece.

Tablica 1. Žene prema broju živorođene djece, popis 2011.

	Broj žena
Ukupno	1 900 851
Nisu rodile	496 873
Žene prema broju živorođene djece – svega	1 379 141
1	354 480
2	682 983
3	228 712
4	67 696
5	23 901
6	10 192
7	5 105
8	2 712
9	1 525
10 i više	1 835
Nepoznato	24 837

Izvor: Vlastita izrada prema podacima Državnog zavoda za statistiku (2011.): Žene stare 15 i više godina prema starosti i broju živorođene djece, popis 2011. [Online] Zagreb: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske. Dostupno na: www.dzs.hr [Pristupljeno: 1. kolovoza 2016.]

Uz obitelj važan je i pojam kućanstva koji predstavlja osnovnu jedinicu stanovanja. Ta jedinica obuhvaća pojedinca, obitelj ili drugu zajednicu osoba koje zajedno stanuju na istome mjestu te zajednički troše prihode koji su im potrebni za svakodnevne, odnosno osnovne životne potrebe. Kao što je i za očekivati uz smanjenje ukupnog stanovništva, smanjio se i broj privatnih kućanstva. Prosječan broj kućanstva koji se do 2011. godine nije spustio ispod 3,0, sada iznosi 2,8. Detaljnu strukturu možemo vidjeti u sljedećoj tablici.

Tablica 2. Privatna kućanstva prema tipu i broju članova, popis 2011.

Privatna kućanstva	
Ukupno	1 519 038
Obiteljska kućanstva prema broju članova - svega	1 120 476
2	366 167
3	284 762
4	262 475
5	121 095
6	53 572
7	20 446
8	7 307
9	2 949
10	1 366
11 i više	1 337
Neobiteljska kućanstva – svega	398 562
- Samačka kućanstva	373 120
- Višečlana kućanstva	254 432

Izvor: Vlastita izrada prema podacima Državnog zavoda za statistiku (2011.): Privatna kućanstva prema tipu i broju članova, popis 2011. [Online] Zagreb: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske. Dostupno na: www.dzs.hr [Pristupljeno: 1. kolovoza 2016.]

U tablici 2. možemo vidjeti strukturu privatnih kućanstava prema popisu stanovništva iz 2011. godine. Ukupno je pribilježeno 1 519 038 privatnih kućanstava. Od toga 1 120 476 bila su obiteljska kućanstva, s najviše 2 člana, 366 167, te najmanje s 11 ili više članova, 1 337. Neobiteljskih kućanstava bilo je 398 562, a od toga je 373 120 bilo samačkih kućanstava i 254 432 višečlanih kućanstava.

Kao što smo vidjeli u prethodnoj tablici, kućanstva ne podrazumijevaju nužno obitelji, već i sve ostale oblike života u jednom domaćinstvu. Za razliku od ostalih oblika, u tom slučaju je obitelj grupa povezana srodstvom koja živi u zajedničkom kućanstvu. Nadalje se prikazuju Tablica 3., 4. i 5. koje se odnose na brojke vezane samo uz obitelj.

U sljedećoj tablici, Tablica 3., možemo vidjeti kretanje obitelji prema tipu prema popisima stanovništva od 1971. do 2011. godine. Možemo primijetiti je broj obitelji 1971. godine bio manje nego prema popisu iz 2011. godine, a iznosio je 1 203 240. Do 1991. godine broj se obitelji povećavao te je tada iznosio 1 367 106. Od tada broj obitelji se smanjivao te je 2011. iznosio nešto više od 1971. godine. Možemo vidjeti i kako se povećavao udio parova bez djece koji je 1971. iznosio 24,8%, a 2011. 28,6%. Isto se dogodilo s majkama s djecom, dok nešto manji rast možemo primijetiti kod očeva s djecom. Kod parova s djecom udio se kroz godine smanjivao. 1971. iznosio je 63,8%, dok je 2011. godine iznosi 54,3%.

Tablica 3. Obitelji prema tipu, popisi 1971. – 2011.

	Popisi				
	1971.	1981.	1991.	2001.	2011.
Ukupno	1 203 240	1 307 423	1 367 106	1 252 025	1 215 865
%	100	100	100	100	100
Par bez djece	24,8	26,9	27,1	27,0	28,6
Par s djecom	63,8	62,4	60,5	58,0	54,3
Majka s djecom	9,3	9,1	10,2	12,5	14,4
Otac s djecom	2,1	1,6	2,2	2,5	2,7

Izvor: Vlastita izrada prema podacima Državnog zavoda za statistiku (2011.): Obitelji prema tipu, popisi 1971.-2011. [Online] Zagreb: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske. Dostupno na: www.dzs.hr [Pristupljeno: 1. kolovoza 2016.]

Tablica 4. Obitelji prema tipu i broju članova, popis 2011.

	Broj obitelji	Broj članova kućanstva
Ukupno	1 215 865	3 674 078
Bračni par bez djece	321 933	643 866
Izvanbračni par bez djece	26 252	52 504
Bračni par s djecom	637 184	2 406 518
Izvanbračni par s djecom	22 634	84 216
Majka s djecom	174 517	409 395
Otac s djecom	33 345	77 579

Izvor: Vlastita izrada prema podacima Državnog zavoda za statistiku (2011.): Obitelji prema tipu i broju članova, popis 2011. [Online] Zagreb: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske. Dostupno na: www.dzs.hr [Pristupljeno: 1. kolovoza 2016.]

Obitelj prema tipu i broju članova možemo vidjeti u Tablici 4. Ukupno je bilo 1 215 865 obitelji s 3 674 078 članova kućanstva. Najviše je bračnih parova s djecom, 637 184, koji broje 2 406 518 članova kućanstva. Nakon toga slijede bračni parovi bez djece te majke s djecom. Najmanje je izvanbračnih parova s djecom, kojih je bilo 22 634. Najmanje članova kućanstva imaju izvanbračni parovi bez djece.

Što se tiče obitelji prema strukturi i broju djece (Tablica 4.), ukupno ima 867 680 obitelji s djecom te 1 450 210 djece. Najviše obitelji ima s jednim djetetom 435 192, dok najviše djece ima u obiteljima s dvoje djece, 639 316. Prema tipu obitelji, najviše je bračnih parova s djecom, 637 184, s 1 132 150 djece. Nakon toga slijede majke s djecom, kojim ima 174 517, s ukupno 234 878 djece. Najmanje je izvanbračnih parova s djecom.

Tablica 5. Obitelji s djecom prema tipu obitelji i broju djece, popis 2011.

	Ukupno	Obitelji prema broju djece				
		1	2	3	4	5 i više
Broj obitelji	867 680	435 192	319 658	87 228	18 474	7 128
Broj djece	1 450 210	435 192	639 316	261 684	73 896	40 122
Bračni par s djecom	637 184	271 726	267 054	76 557	16 016	5 831
Broj djece	1 132 150	271 726	534 108	229 671	64 064	32 581
Izvanbračni par s djecom	22 634	12 717	6 321	2 152	758	686
Broj djece	38 948	12 717	12 642	6 456	3 032	4 101
Majka s djecom	174 517	126 338	38 891	7 271	1 480	537
Broj djece	234 878	126 338	77 782	21 813	5 920	3 025
Otac s djecom	33 345	24 411	7 392	1 248	220	74
Broj djece	44 234	24 411	14 784	3 744	880	415

Izvor: Vlastita izrada prema podacima Državnog zavoda za statistiku (2011.): Obitelji s djecom prema tipu i broju članova, popis 2011. [Online] Zagreb: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske. Dostupno na: www.dzs.hr [Pristupljeno: 1. kolovoza 2016.]

Uz ostala demografska kretanja koja utječu na promjenu obiteljske strukture tu su i stopa sklopljenih brakova u odnosu na razvedene brakove. U posljednja dva desetljeća svakako je izražen trend kojeg obilježava sve manje sklapanje brakova i sve više razvoda. Takav trend za Republiku Hrvatsku možemo vidjeti u Tablici 5. koja prikazuje stope nupcijaliteta i stope divorcijaliteta u razdoblju od 1980. do 2014. godine. Iz navedenog svega navedenog, možemo zaključno konstatirati kako je stopa nupcijaliteta 1980. godine iznosila 7,3‰, dok je 2014. iznosila 4,6‰. Isto tako, stopa divorcijaliteta se u istom razdoblju udvostručila s 160,4‰ na 336,9‰.

Tablica 6. Stopa nupcijaliteta i divorcijaliteta u Hrvatskoj 1980. – 2014.

Godina	Sklopljeni brakova na 1000 stanovnika	Razvedeni brakovi na 1000 sklopljenih
1980.	7,3	160,4
1990.	5,8	195,7
2000.	5,0	200,7
2001.	5,0	211,5
2002.	5,1	197,1
2003.	5,0	220,9
2004.	5,1	219,6
2005.	5,0	220,6
2006.	5,0	210,5
2007.	5,2	206,8
2008.	5,3	215,0
2009.	5,1	226,8
2010.	4,8	237,5
2011.	4,7	280,1
2012.	4,8	278,4
2013.	4,5	312,6
2014.	4,6	336,9

Izvor: Vlastita izrada prema podacima Državnog zavoda za statistiku (2015.): Stope prirodnoga kretanja stanovništva, Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2015. [Online] Zagreb: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske. Dostupno na: www.dzs.hr [Pristupljeno: 1. kolovoza 2016.]

2.2. Obitelj i država

Za zaštitu obitelji zadužena je država koja stvara zakone i provodi obiteljsku politiku. Ta je obveza države definirana u Ustavu Republike Hrvatske. Što se tiče zakona, zaštita obitelji se provodi kroz njih nekoliko, a najvažniji je Obiteljski zakon. Posljednji obiteljski zakon donesen je u lipnju 2015. godine, a njime se uređuje brak, izvanbračna zajednica, odnosi roditelja i djece, mjere za zaštitu prava i dobrobiti

djeteta, skrbništvo, posvojenje, uzdržavanje, savjetovanje i obiteljska medijacija te postupci u vezi s obiteljskim odnosima i skrbništvom. Ostali zakoni u svezi zaštite obitelji i obiteljske politike jesu Zakon o dječjem doplatku, Zakon o radu, Zakon o mirovinskom i zdravstvenom osiguranju i drugi.

Kad se govori o zaštiti obitelji, podrazumijeva se ponajprije socijalna zaštita obitelji. Za socijalnu zaštitu zaduženo je Ministarstvo socijalne politike i mladih, a kao jedna od funkcija jeste obitelj i djeca. Ministarstvo ima ustrojstvenu jedinicu koja se bavi područjem obitelji, a ta jedinica jeste Služba za djecu i obitelj. Njena zadaća je vezana uz zaštitu i promicanje obitelji, naročito djece. Njen rad obuhvaća mnogo funkcija koje su vezane uz oblikovanje Obiteljskog zakona, programa i planova, pružanje različitih prava i potpora djeci i obitelji, savjetovanje te zbrinjavanje, odnosno područje obiteljske politike.

Kao pomoć pri savjetovanju za obitelji, osnovani su Obiteljski centri koji djeluju kao sastavnice Županijskih centara za socijalnu skrb. Obiteljski centri pružaju uslugu savjetovanja i potpore obiteljima u svezi s roditeljstvom, brakom i ostalim sferama obiteljskog života. Kroz njihov rad nastoji se potaknuti što odgovorniji odgoj i briga oko djece, posebice djece i osoba s invaliditetom, kvalitetan i skladan brak te općenito stvoriti što pozitivniju obiteljsku atmosferu.

Ostala Ministarstva, odnosno Ministarstvo zdravlja i Ministarstvo rada i mirovinskog sustava, doprinose zaštiti obitelji kroz svoje potpore i mjere, kao što je zdravstvena zaštita, ali ih nadzire Ministarstvo socijalne politike i mladih s obzirom da je zaduženo za obiteljsku politiku.

3. OBITELJSKA POLITIKA

Obiteljska politika je javna politika koja djeluje, odnosno utječe na obiteljsku strukturu. Obuhvaća mjere koje djeluju na način da doprinose poboljšanju životnog stanja u obitelji, posebice u obiteljima s djecom. Te se mjere odnose na poboljšanje ekonomskih, zdravstvenih, socijalnih i drugih situacija. Njeno djelovanje služi svrsi povećanja blagostanja obitelji. Kao što smo prije naveli, država ima ulogu zaštite i pomoći obitelji, iz tog se razloga obiteljska politika definira kao javna. Država može obiteljima pružati različite pomoći kao što su porezne olakšice, financijske potpore obiteljima s djecom, obiteljima s niskim prihodima i drugo.

Važno je napomenuti kako je obiteljska politika mješavina različitih javnih politika koje su usmjerene prema obitelji, posebice prema onima s djecom. Često se izjednačava s populacijskom politikom. Iako su one usko povezane i međusobno se podudaraju, one nisu jednake te ih treba razlikovati. Obiteljska politika je usmjerena na zaštitu i poboljšanje kvalitete života obitelji, dok se populacijska politika odnosi na ostvarenje demografskih ciljeva, pa na taj način utječe na ukupno stanovništvo, odnosno populaciju. Za primjer možemo navesti rješavanje problema trenda starenja stanovništva, na način da populacijska politika raznim mjerama potiče rađanje djece, zatim razmještaj stanovništva u svrhu razvoja cjelokupnog teritorija, smanjenje ili povećanje stanovništva. U najvećem dijelu, obiteljska politika je dio socijalne politike.

Kako bi razlikovali različite modele obiteljske politike, valja objasniti i određenu tipologiju. U svom radu Puljiz, V. i Bouillet, D. (2003.) navode tipologije dvaju autora koje su svakako dale doprinos modelima obiteljske politike. Jednu od najpoznatijih podjela dala je Lewis, J. (1994.) koja razlikuje modele prema tipu hranitelja. To su:

1. tip čvrstog muškog hranitelja – odnosi se na tradicionalnu ulogu muškarca u obitelji koji prehranjuje obitelj, a uloga žene je da bude supruga i majka, te na taj način ovisi o prihodima supruga. Ukoliko se u ovom tipu žene ipak zapošljavaju onda je to većinom zapošljavanje u "part time" poslovima, kako bi ipak mogle uskladiti vrijeme rada te vrijeme za odgoj djece i ostale poslove koje obavlja za obitelj. Kod nas je djelomično zapošljavanje ili posao na pola radnog vremena slabije razvijeno, ali i slabije uređeno u odnosu na Skandinavske zemlje, pa su stoga državne usluge obitelji u ovome tipu također slabije razvijene. Razlog tomu jeste kad se žena

zaposli, tretira je se kao i muškarca u ovome tipu obiteljske politike. Ovaj tip obiteljske politike uobičajen je za Irsku, Veliku Britaniju, Njemačku.

2. tip modificiranog muškog hranitelja – u ovome tipu većina žena radi posao s punim radnim vremenom te ima visok stupanj socijalne zaštite. Uobičajeno je da država daje obiteljima izdašne i mnogobrojne naknade koje u velikoj mjeri kompenziraju troškove podizanja djece. Uz to, tu je i horizontalna preraspodjela dohotka, koja se odnosi na transfer dohotka s obitelji bez djece ili s manje djece na obitelji s djecom ili više djece. No zbog izdašnih naknada dolazi do visokih troškova države za pomoć obiteljima pa je stoga ovaj tip politike teško primjenjiv u siromašnijim državama. On je uobičajen za Francusku.
3. tip dvaju hranitelja ili mekoga muškog hranitelja – ovaj tip podržava ženu u svojim obiteljskim i radnim obvezama. Naglašena je segregacija između muških i ženskih poslova te napredak u emancipaciji žena koja je dovela do veće ravnopravnosti. Stoga u ovome tipu država pruža mnoge usluge za djecu te mogućnost majkama da se u određenim situacijama više posvete obitelji. On je uobičajen za nordijske zemlje, posebice Švedsku.

Kao drugog važnog autora navode Gauthiera koji je 1992. dao četiri tipa obiteljske politike. Gauthier smatra da je važna ekonomska intervencija države koja obitelji pruža novčane usluge i ekološka intervencija države koja pruža ostale usluge obitelji. Njihovom kombinacijom nastaju sljedeći profili obiteljske politike:

1. profil – izdašni transferi države pri kojima drugi roditelj nema potrebu za zapošljavanjem. Uz transfere, dobro je organiziran sustav usluga koji omogućava majkama više vremena te mogućnost zaposlenja. Primjer države ovog profila jeste Francuska.
2. profil – izdašni transferi države, no slabo razvijene usluge pri kojima je teže zapošljavanje oba roditelja, posebice majka. Primjer države ovog profila je Njemačka.
3. profil – slabi transferi države, no veoma razvijene usluge koje omogućavaju zapošljavanje oba roditelja. Primjer države ovog profila je Švedska.
4. profil – slabi transferi države i slabo razvijene usluge. Primjer država ovog profila jeste Italija i Velika Britanija.

3.1. Razvoj obiteljske politike u Republici Hrvatskoj

Što se tiče obiteljske politike u Republicu Hrvatskoj, njezin se razvoj veže uz samo stvaranje Hrvatske kao neovisne države te ga možemo podijeliti u nekoliko faza.

Prva faza od 1990. do 1995. godine obuhvaća primijenu obiteljske politike i njezinih instrumenata koji su kao i većina drugih politika naslijeđene iz bivšeg socijalističkog sistema. Specifičnost takve obiteljske politike jeste pomoć obiteljima, odnosno roditeljima koji su zaposleni čime se diskriminiralo obitelji seljaka i privatnika. Zbog ratne situacije, 1993. godine uvodi se Socijalni program kojim se nastojalo pomoći najsiromašnijim i najugroženijim stanovnicima i obiteljima.

Druga faza od 1996. do 2000. godine obuhvaća razvoj nove obiteljske politike koja je usmjerena na dugoročne ciljeve i razvoj samostalne države. Stoga su tijekom ovoga razdoblja utemeljeni ključni programi i zakoni u svezi obiteljske politike, a to su bili Nacionalni program demografskog razvitka (1996.), Obiteljski zakon (1998.) te Zakon o doplatku za djecu (1999., 2001.). Kao najvažniji dokument, Nacionalni program demografskog razvitka zalagao je izvorne obiteljske vrijednosti, pa se predlaže nova shema doplatka za djecu, gdje doplatak progresivno raste do šestog djeteta, predlažu se usto i porezne olakšice za djecu, povoljni stambeni krediti mladim bračnim parovima, trogodišnji porodni dopust majkama s troje ili više djece i drugo. Uza sve optimistične mjere, zbog ekonomskih i ostalih problema nikad nije došlo do njihove provedbe. Mora se napomenuti da je donošenjem Zakona o dječjem doplatku prošireno pravo doplatka na svo stanovništvo, čime se promijenila politika iz socijalističkog razdoblja.

Treća faza od 2000. do 2003. godine obuhvaća promjenu vlasti čime su pokrenute mnoge restrikcije i štednje kako bi se olakšala ekonomska i socijalna situacija. Zbog tih mjera došlo je do smanjenja socijalnih, ali i obiteljskih prava. Ipak, 2002. godine dolazi do razvoja i uspostave nove, odnosno moderne obiteljske politike, pa je Sabor usvojio "Nacionalnu obiteljsku politiku", izrađenu od strane Državnog zavoda za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži. Nacionalna obiteljska politika kao temeljni cilj navodi veće omogućavanje roditeljima usklađivanje roditeljskih, odnosno obiteljskih i radnih obveza.

Četvrta faza obuhvaća razdoblje od 2003. godine pa nadalje. Krajem 2003. godine došlo je do ponovne promjene vlasti koja je za prioritet imala izradu

populacijske politike. Nakon izrade, 2006. godine Sabor je donio "Nacionalnu populacijsku politiku" čime se opet spaja obiteljska politika s populacijskom, iako bi one trebale biti odvojene, a međusobno surađivati. Na taj su način zanemarene mnoge sfere obiteljske politike.

Od 2006. godine nije se donijela nova obiteljska politika kao zasebna politika. Aspekti obitelji spominju se u Strateškim planovima Ministarstva socijalne politike i mladih, no ne kao zasebna cjelina koja bi se direktno usmjerila na obiteljske probleme. Promjene u socijalnom, ali i demografskom aspektu kroz posljednjih 10 godina svakako zahtjevaju novu obiteljsku politiku koja će poboljšati život obitelji u Republici Hrvatskoj.

3.2. Instrumenti i mjere obiteljske politike

Za ostvarenje svoje svrhe i ciljeva, obiteljska politika koristi tri osnovna instrumenta ili mjere, a to su novac, vrijeme i usluge.

Instrument novac obuhvaća razne naknade, transfere i olakšice u koje se ubrajaju doplatak za djecu, porezne olakšice te porodiljne i roditeljske naknade. Doplatak za djecu jeste novčano primanje koje ostvaruje roditelj ili drugi skrbnik u svrhu potpore odgoja i uzdržavanja djece. Pravo na doplatak ostvaruju roditelji na temelju visine ukupnog prihoda po članu kućanstva i broju djece, do navršene 15. godine života djeteta te najduže do 19. godine ukoliko pohađa srednju školu. Postoje izuzeci za djecu s poteškoćama koji ostvaruju duža prava na dječji doplatak. Porezne olakšice predstavljaju osobni odbitak i odbitak za djecu prilikom obračuna poreza. Zbog toga se smatraju financijskom pomoći jer se ne smanjuje životni standard obitelji zbog troškova djece. Porodiljne naknade dodjeljuju se majkama za vrijeme trajanja porodnog dopusta, dok se roditeljske naknade dodjeljuju roditeljima ukoliko ostvare pravo na roditeljski dopust.

Instrument vrijeme obuhvaća porodiljne, roditeljske i druge dopuste. To vrijeme dopusta služi roditeljima ili obitelji da se posvete odgoju i podizanju svoje djece. Najvažniji dopust je rodiljni, koji se odnosi na majku te ga ona ima pravo ostvariti tijekom trudnoće, poroda i razdoblja nakon poroda koje služi za oporavak. Roditeljski dopust omogućava dopust roditeljima kako bi se posvetili daljnjoj njezi

djeteta nakon isteka porodiljnog dopusta majke. Uz ova dva dopusta, postoji i očinski dopust, kojim se nastoji ujednačiti uloga oca i majke.

Instrument usluga podrazumijeva usluge namijenjene roditeljima s djecom uz koje mogu ostvariti usklađenu obiteljsku, ali i radnu funkciju. Tako se roditelji mogu vratiti i posvetiti poslu, dok djeca s raznim uslugama stječu socijalne i druge vještine. Usluge podrazumijevaju dadilje, jaslice, vrtiće i male škole, uslužne djelatnosti u vrijeme izvan nastave, domovi za skrb djece s invaliditetom i drugo.

4. NAJZNAČAJNIJE MJERE OBITELJSKE POLITIKE U REPUBLICI HRVATSKOJ

Kako bi ostvarila ciljeve obiteljske politike Republika Hrvatska provodi uobičajene mjere obiteljske politike koje se ostvaruju pomoću instrumenata navedenih u prethodnom poglavlju, a to su novac, vrijeme i usluge. Svrha i cilj mjera obiteljske politike jeste pružati potporu obitelji. Potpora može biti u ekonomskom obliku kao što su novčana davanja koja nadopunjuju obiteljski dohodak, u uslužnom i vremenskom obliku koja omogućavaju usklađivanje obiteljskog i poslovnog života te obavljanje svih obiteljskih poslova.

Mjere obiteljske politike jesu brojne te dolaze iz brojnih područja, s obzirom na to da obiteljska politika jeste sastavljena od različitih javnih politika. U ovome ćemo poglavlju navesti najznačajnije mjere obiteljske politike u Republici Hrvatskoj.

4.1. Doplatak za djecu

Doplatak za djecu je svakako jedna od najvažniji mjera obiteljske politike putem koje obitelji ostvaruju naknadu kojom se nadopunjuje mjesečni dohodak. Prema Zakonu o doplatku za djecu (94/2001, 138/2006, 107/2007, 61/2011, 112/2012 i 82/2015), doplatak za djecu je novčano primanje koje koristi roditelj ili druga osoba određena Zakonom, radi potpore uzdržavanja i odgoja djece. Korisnik može biti roditelj, posvojitelj, očuh, maćeha, djed, baka, skrbnik te samo dijete koje je punoljetno na redovitom školovanju, a nema oba roditelja. Pravo na doplatak mogu ostvariti oba roditelja ili ostale osobe utvrđene Zakonom, no samo jedna, dogovorom, može steći pravo na isplatu. Samo pravo stječe se prema broju djece i ostalim pravilima. Nadležnost u vezi doplatka za djecu obavlja Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, a nadzor rada zavoda obavlja Ministarstvo socijalne politike i mladih koje je općenito nadležno za obitelj.

Pravo na doplatak za djecu imaju djeca do svoje 15. godine, a ukoliko dijete upiše te redovito pohađa srednju školu, tada se to pravo produžuje do kraja školske godine u kojoj je dijete napunilo 19. godina. Izuzetak postoji u slučaju da dijete nije završilo školu u redovitom roku zbog bolesti, pa se pravo produžuje do 21. godine života. Drugi izuzetak jeste za djecu s teškim oštećenjem zdravlja, odnosno za djecu s težim ili teškim invaliditetom, čije se pravo na doplatak za djecu ostvaruje do kraja

kalendarske godine u kojoj dijete navršava 27. godinu života.

Prema Zakonu o doplatku za djecu (94/2001, 138/2006, 107/2007, 61/2011, 112/2012 i 82/2015), doplatk za djecu ne pripada korisniku:

- za vrijeme dok je djetetu na teret sredstava iz državnog proračuna, odnosno proračuna lokalne i područne (regionalne) samouprave osiguran stalan smještaj u ustanovi prema posebnim propisima
- za vrijeme dok se dijete nalazi na školovanju u inozemstvu osim ako međunarodnim ugovorom ili pravilima Europske unije o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti nije drukčije određeno
- stupanjem djeteta u brak, prestaje pravo na doplatk za djecu za to dijete.

4.1.1. Dohodovni cenzus i cenzusne grupe

Kako bi se steklo pravo na doplatk za djecu postoje uvjeti. Neki od njih jesu uobičajeni, poput onog da podnositelj zahtjeva ima hrvatsko državljanstvo ili status azilanta. No ipak, najvažniji uvjeti jesu da podnositelj zahtjeva živi u istom kućanstvu s djetetom te da zadovoljava uvjete dohodovnog cenzusa.

Prema dohodovnom cenzusu koji je zadan za stjecanje prava na doplatk za djecu ukupan dohodak po članu kućanstva podnositelja zahtjeva ostvaren u prethodnoj kalendarskoj godini, mjesečno ne smije prelaziti 50% proračunske osnovice. Što se tiče ukupnog dohotka kućanstva, ono je zbroj svih oporezivih dohodaka koje ostvari podnositelj zahtjeva ili korisnik te ostali članovi zajedničkog kućanstva. Oporezivi dohotci¹ jesu propisani Zakonom o porezu na dohodak.

Svote doplatka za djecu dodijeljuju se prema tri cenzusne grupe, i to:

- prva grupa kojoj prosječni mjesečni dohodak po članu kućanstva ne prelazi 16,33% proračunske osnovice ostvaruje doplatk od 9% od proračunske osnovice po djetetu
- druga grupa kojoj prosječni mjesečni dohodak po članu kućanstva prelazi 16,33%, a ne prelazi 33,66% ostvaruje doplatk od 7,5% od proračunske

¹ Prema Zakonu o porezu na dohodak (Narodne Novine 2004.), dohodak koji se oporezuje jeste:

1. dohodak od nesamostalnog rada,
2. dohodak od samostalne djelatnosti,
3. dohodak od imovine i imovinskih prava,
4. dohodak od kapitala,
5. dohodak od osiguranja,
6. drugi dohodak.

osnovice po djetetu, i

- treća grupa kojoj prosječni mjesečni dohodak po članu kućanstva prelazi 33,66%, a ne prelazi 50% ostvaruje doplatka od 6% od proračunske osnovice po djetetu.

Određene skupine djece, kao što su na primjer djeca bez roditelja, djeca roditelja kojima je oduzeta poslovna sposobnost, djeca s oštećenjem zdravlja, djeca s težim ili teškim invaliditetom i druga, ostvaruju doplatka od 15-25% većoj stopi od pripadajuće svote doplatka. Djeca smrtno stradalog, zatočenoga ili nestalog hrvatskog branitelja ostvaruju doplatka za djecu prema najvišoj predviđenoj stopi.

Uz te određene skupine, tu je dodatno i pronatalitetni doplatka kojeg ostvaruju roditelji za treće i četvrto dijete. Ukoliko korisnik koristi doplatka za troje djece, tada mu se dodaje 500,00 kuna mjesečno, a ukoliko koristi doplatka za četvero i više djece, tada mu se dodaje 1 000,00 kuna.

Proračunska osnovica u 2016. godini iznosi 3 326,00 kuna, a dohodovni cenzus iznosi 1 663,00 kune. Svote doplatka za djecu izračunavaju se ovisno o cenzusnoj grupi kojoj pripada podnositelj zahtjeva ili korisnik. Prema tome se dodjeljuju sljedeći iznosi:

- prva grupa kojoj prosječni mjesečni dohodak po članu kućanstva ne prelazi 16,33% proračunske osnovice ili 543,14 kuna, ostvaruje doplatka od 299,34 kune
- druga grupa kojoj je prosječni mjesečni dohodak po članu kućanstva između 16,33% i 33,66% proračunske osnovice, odnosno između 543,14 i 1 119,53 kune, ostvaruje doplatka od 249,45 kune
- treća grupa kojoj je prosječni mjesečni dohodak po članu kućanstva između 33,66% i 50% proračunske osnovice, odnosno između 1 119,53 i 1 663,00 kune, ostvaruje doplatka od 199,56 kune.

Ostali iznosi prema specifičnim slučajevima i kriterijima koje smo prije naveli, su sljedeći:

- djeca kojoj se svota doplatka povećava za 25% prema utvrđenom cenzusu ostvaruju 374,18 kuna, 311,81 kuna ili 249,45 kuna
- djeca kojoj se svota doplatka povećava za 15% prema utvrđenom cenzusu ostvaruje 344,24 kune, 286,87 kuna ili 229,49 kuna
- djeca smrtno stradalog, zatočenoga ili nestalog hrvatskog branitelja

ostvaruju doplatak od 374,18 kuna

- djeca s težim ili teškim invaliditetom ostvaruju doplatak od 831,50 kuna.

4.1.2. Doplatak za djecu primjenom uredbi Europske unije

Za osobe koje se kreću unutar Europske unije primjenjuju se posebna pravila koja se odnose na doplatak za djecu. Osobe koje obavljaju djelatnost u svojstvu zaposlene ili samozaposlene osobe, imaju prebivalište u drugoj državi članici EU ili su korisnici mirovine iz druge države članice EU mogu ostvariti pravo na obiteljsko davanje u toj državi i za djecu koja imaju prebivalište u Republici Hrvatskoj, sukladno odredbama Uredbi EU o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti (Bocak, V. 2015: 170).

Ukoliko postoje prava na obiteljsko davanje, zadanim se pravilima mora odrediti koja će država isplaćivati davanje, odnosno koja će biti primarno nadležna, odnosno sekundarno nadležna. Prava na obiteljsko davanje za nadležnost prema pravilima jesu (Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje):

- prava koja postoje po osnovi zaposlenja ili samozaposlenja
- prava koja postoje po osnovi korištenja mirovine
- prava koja postoje po osnovi prebivališta.

Nakon utvrđivanja prava, određuje se primarno nadležna država koja će isplaćivati iznos prema pravilima nacionalnog zakonodavstva. Dakle, u slučaju Republike Hrvatske, doplatak za djecu se određuje prema dohodovnom cenzusu i cenzusnoj grupi. U slučaju da sekundarno nadležna država ima veće obiteljsko davanje, tada će ona dodatno isplaćivati razliku, jer se prema odredbama omogućuje ostvarivanje na najviši iznos obiteljskih davanja.

4.1.3. Statistika doplatka za djecu

Do kraja 1990.-ih, doplatak za djecu se isplaćivao samo zaposlenim roditeljima, čime se diskriminiralo sve ostale građane s djecom. Nakon promjene Zakona 1999. godine, prava na korištenje doplatka su se proširila na sve kategorije građana čime se podosta povećao broj korisnika. Od 2000. do 2007. godine došlo je ponovo do nekoliko promjena u Zakonu, čime se broj korisnika opet počeo

smanjivati, jer se velika važnost pridaje rizičnim obiteljima u smislu siromaštva. Statistička kretanja doplatka za djecu možemo vidjeti u sljedećim tablicama.

Tablica 7. Korisnici doplatka za djecu i broj djece prema godinama (31. prosinca 2015.)

Godina	Broj korisnika	Broj djece
2001.	332 705	628 654
2002.	271 949	513 369
2003.	259 911	490 884
2004.	247 219	466 545
2005.	236 986	445 954
2006.	221 288	416 177
2007.	242 980	455 761
2008.	230 188	431 960
2009.	213 949	403 233
2010.	213 136	399 477
2011.	216 013	403 064
2012.	212 796	395 771
2013.	209 862	388 844
2014.	201 655	374 900
2015.	192 671	357 551

Izvor: Vlastita izrada prema podacima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje (2016.): Korisnici doplatka za djecu i broj djece prema godinama. Statističke informacije HZMO-a 2016. [Online] Zagreb: Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje. Dostupno na: http://www.mirovinsko.hr/UserDocsImages/publikacije/statisticke_informacije/2016/2/Statisticke_informacijeHZMOa_2_2016_srpanj2016.pdf [Pristupljeno: 1. kolovoza 2016.]

Tablica 7. prikazuje broj korisnika doplatka za djecu te broj djece prema godinama, od 2001. do 2015. godine. Možemo vidjeti kako broj korisnika i djece opada od 2001. godine. Broj korisnika 2001. godine iznosio je 332 705, dok je 2015. iznosio 192 671. Što se tiče broja djece, on se od 2001. godine skoro upola smanjio, sa 628 654 djece na 357 551 djece. Trend opadanja se nastavlja i u 2016. godini. Prema objavljenim

mjesečnim podacima o broju korisnika i broju djece koji koriste doplatka za djecu, u lipnju je bilo 170 133 korisnika i 323 879 djece. U samo pola godine, broj korisnika se smanjio za otprilike 20 000, dok se broj djece smanjio za otprilike 30 000.

Tablica 8. Struktura korisnika doplatka za djecu 2010. – 2014. (31. prosinca 2015.)

	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Broj korisnika – UKUPNO	213 136	216 013	212 796	209 862	201 655
- Zaposlene osobe	129 104	124 830	121 577	115 872	107 580
- Korisnici mirovina	18 815	18 697	18 152	17 154	16 010
- Ostali	65 217	72 486	73 067	76 836	78 065
Broj djece – UKUPNO	399 477	403 064	395 771	388 844	374 900
- Djeca zaposlenih	244 343	235 302	228 714	217 245	202 039
- Djeca korisnika mirovina	32 722	32 410	31 017	28 595	26 232
- Ostala djeca	122 382	135 352	136 040	143 004	146 629

Izvor: Vlastita izrada prema podacima Državnog zavoda za statistiku (2015.): Korisnici doplatka za djecu, broj djece i doplatka, stanje 31. prosinca, Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2015. [Online] Zagreb: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske. Dostupno na: www.dzs.hr [Pristupljeno: 1. kolovoza 2016.]

Tablica 8. prikazuje strukturu korisnika doplatka za djecu od 2010. – 2014. godine. Kao što smo već naveli (u Tablici 7.), broj korisnika doplatka za djecu i broj djece se godinama smanjuje. Zaposlene osobe zauzimaju najveći udio korisnika doplatka za djecu i to 107 580. Iako se broj korisnika smanjio, posebno kod zaposlenih osoba i korisnika mirovina, možemo vidjeti kako se broj ostalih korisnika doplatka za djecu povećao. Možemo pretpostaviti kako je razlog tomu i veliko povećanje broja nezaposlenih kao posljedica financijske krize od 2010. godine pa nadalje. Kao i kod strukture korisnika, broj djece je najveći kod djece zaposlenih, a najmanji kod djece korisnika mirovina.

Tablica 9. Prosječne svote doplatka za djecu 2010. – 2015.

Godina	Prosječna svota doplatka za djecu (nisu uključena sredstva isplate za prethodne mjesec) – u kn	Prosječna svota doplatka za djecu (uključena su sredstva isplate za prethodne mjesec) – u kn
2010.	351,27	367,52
2011.	351,29	366,93
2012.	352,03	368,41
2013.	353,46	367,40
2014.	355,89	379,84
2015.	358,96	374,59

Izvor: Vlastita izrada prema podacima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje (2016.): Prosječan broj korisnika, djece i prosječne stope doplatka za djecu. Statističke informacije HZMO-a broj 2/2016. [Online] Zagreb: Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje. Dostupno na: http://www.mirovinsko.hr/UserDocsImages/publikacije/statisticke_informacije/2016/2/Statisticke_informacijeHZMOa_2_2016_srpanj2016.pdf [Pristupljeno: 1. kolovoza 2016.]

Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje (2015.): Prosječan broj korisnika, djece i prosječne stope doplatka za djecu. Statističke informacije HZMO-a broj 4/2014. [Online] Zagreb: Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje. Dostupno na: http://www.mirovinsko.hr/UserDocsImages/publikacije/statisticke_informacije/2014/4/Statisticke_informacijeHZMOa_4_2014_veljaca2015.pdf [Pristupljeno: 1. kolovoza 2016.]

Tablica 9. prikazuje prosječnu svotu doplatka za djecu od 2010. do 2015. godine. Uz smanjenje broja korisnika, prosječna svota doplatka za djecu se povećala za nekoliko kuna. Prosječna svota doplatka za djecu u koju nisu uključena sredstva isplate za prethodne mjesec, u 2010. godini je iznosila 351,27 kuna, dok je 2015. iznosila 358,96 kuna. Prosječna svota doplatka za djecu u koju su uključena sredstva isplate za prethodne mjesec, u 2010. godini je iznosila 367,52 kune, dok je 2015. iznosila 374,59 kuna.

Prema podacima za županije, najveći broj korisnika i djece u lipnju 2016. godine imao je Grad Zagreb, s 22 041 korisnika i 41 972 djece. Najmanji broj korisnika i djece imala je Ličko-senjska županija, s 1 901 korisnika i 3 583 djece, što je za očekivati s obzirom na demografska kretanja na tom području. Najveću prosječnu mjesečnu svotu doplatka za djecu je također imao Grad Zagreb, s 386,98 kuna, dok je najmanju imala Osječko-baranjska županija, s 350,58 kuna.

Tablica 10. Doplatak za djecu primjenom uredbi Europske unije

Doplatak za djecu primjenom uredbi EU (30. lipnja 2016.)	
Broj korisnika	440
Broj djece	761
Prosječna mjesečna svota doplatka	480,69

Izvor: Vlastita izrada prema podacima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje (2016.): Prosječan broj korisnika, djece i prosječne stope doplatka za djecu prema županijama. Statističke informacije HZMO-a broj 2/2016. [Online] Zagreb: Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje. Dostupno na: http://www.mirovinsko.hr/UserDocImages/publikacije/statisticke_informacije/2016/2/Statisticke_informacijeHZMOa_2_2016_srpanj2016.pdf [Pristupljeno: 1. kolovoza 2016.]

Što se tiče doplatka za djecu primjenom uredbi Europske unije, prema stanju iz lipnja 2016. godine, ono se isplaćivalo za 440 korisnika i 761 djece. Prosječna mjesečna svota doplatka iznosila je 480,69 kuna.

Ukupna potrošena sredstva za financiranje doplatka za djecu u 2015. godini iznosila su 1 588 milijardi kuna.

4.2. Porezne olakšice

Poreznim olakšicama ostvaruje se osobni odbitak, odnosno neoporezivi dio dohotka čime se olakšava uzdržavanje obitelji. S obzirom na troškove življenja, država uvažava ekonomski minimum na kojeg porezni obveznik ne treba platiti porez. Bez obzira na to što osobni odbitak nije izravno socijalno davanje, kao što je to slučaj doplatka za djecu, svejedno se njime postiže socijalni učinak, koji je veći kod većih obitelji.

Svaki porezni obveznik ima pravo na 2 600,00 kuna osnovnog osobnog odbitka, koji se povećava s povećanjem broja uzdržavanih članova obitelji. Za uzdržavane članove obitelji² i djecu, smatraju se osobe kojima oporezivi primici godišnje ne prelaze 13 000,00 kuna.

² Uzdržavani članovi uže obitelji su brani i izvanbračni drug, životni partner i neformalni životni partner poreznog obveznika, roditelji poreznog obveznika i roditelji njegovoga bračnog i izvanbračnog druga, odnosno životnog partnera i neformalnog životnog partnera, preci i potomci u izravnoj liniji, maćehe odnosno očusi koje punoljetno pastorče uzdržava, bivši bračni i izvanbračni drugovi, odnosno životni partneri i neformalni životni partneri za koje porezni obveznik plaća uzdržavanje i punoljetne osobe kojima je porezni obveznik imenovan skrbnikom (Ministarstvo financija Republike Hrvatske i Porezna uprava, 2016: 212).

Prema Zakonu za uzdržavane članove obitelji i prvo dijete osobni odbitak iznosi 0,50 ili 1300,00 kuna, za drugo dijete 0,70 ili 1820,00 kuna, za treće dijete 1,00 ili 2600,00 kuna i dalje³. Što se tiče osoba s invaliditetom, osobni se odbitak za njih uvećava za 0,30 ili 780,00 kuna, a ukoliko je osoba 100%-tni invalid, tada se odbitak uvećava za 1,00 ili 2600,00 kuna. Navedeni osobni odbici se odnose na područja koja nisu potpomognuta i koja nisu područje Grada Vukovara, odnosno osnovna državna skupina. Uz ovu skupinu imamo još dvije skupine po kojima se vode osobni odbici, a to su 1. skupina potpomognutih područja i područje Grada Vukovara i 2. skupina potpomognutih područja. Prva skupina potpomognutih područja i područje Grada Vukovara obuhvaća lokalne jedinice čija je vrijednost indeksa razvijenosti manja od 50% prosjeka Republike Hrvatske, a osnovni osobni odbitak iznosi 3 500,00 kuna. Druga skupina potpomognutih područja obuhvaća lokalne jedinice čija je vrijednost indeksa razvijenosti između 50% i 75% prosjeka Republike Hrvatske, a osnovni osobni odbitak iznosi 3 000,00 kuna. Detaljan opis osobnog odbitka prema svakom području, prikazan je u Slici 1.

³ Za svako daljnje dijete faktor osnovnoga osobnog odbitka se progresivno uvećava za 0,4, 0,5, 0,6, 0,7 i više u odnosu na prethodno dijete.

Slika 1. Osobni odbitak u Republici Hrvatskoj

OSOBNI ODBICI (faktore osobnog odbitka se zbraja)	Faktor	IZVAN POTPOMO- GNUTIH PODRUČJA I PODRUČJA GRADA VUKOVARA		1. SKUPINA POTPOMO- GNUTIH PODRUČJA I PODRUČ- JE GRADA VUKOVARA		2. SKUPINA POTPOMO- GNUTIH PODRUČJA	
		Mjesečna svota (kn)	Godišnja svota (kn)	Mjesečna svota (kn)	Godišnja svota (kn)	Mjesečna svota (kn)	Godišnja svota (kn)
Osnovni osobni odbitak	1	2.600,00	31.200,00	3.500,00	42.000,00	3.000,00	36.000,00
Osobni odbitak umirovljenika		u visini mjesečne mirovine, najmanje 2.600,00, a najviše 3.800,00	u visini godišnje mirovine, najmanje 31.200,00 a najviše 45.600,00	u visini mjesečne mirovine, a najviše 3.800,00	u visini godišnje mirovine, a najviše 45.600,00	u visini mjesečne mirovine, a najviše 3.800,00	u visini godišnje mirovine, a najviše 45.600,00
Uzdržavani članovi uže obitelji te bivši bračni drug za kojeg se plaća alimentacija	0,5	1.300,00	15.600,00	1.750,00	21.000,00	1.500,00	18.000,00
Prvo dijete	0,5	1.300,00	15.600,00	1.750,00	21.000,00	1.500,00	18.000,00
Drugo dijete	0,7	1.820,00	21.840,00	2.450,00	29.400,00	2.100,00	25.200,00
Treće dijete	1	2.600,00	31.200,00	3.500,00	42.000,00	3.000,00	36.000,00
Četvrto dijete	1,4	3.640,00	43.680,00	4.900,00	58.800,00	4.200,00	50.400,00
Peto dijete ⁵⁹	1,9	4.940,00	59.280,00	6.650,00	79.800,00	5.700,00	68.400,00
Porezni obveznik i svaki uzdr- žavani član uže obitelji i svako dijete, ako su osobe s invalidi- tetom	0,3	780,00	9.360,00	1.050,00	12.600,00	900,00	10.800,00
Porezni obveznik i svaki uzdr- žavani član uže obitelji i svako dijete ako su osobe kojima je rješenjem, na temelju posebnih propisa, utvrđena invalidnost po jednoj osnovi 100% i/ili koji radi invalidnosti imaju, na te- melju posebnih propisa, pravo na doplatak za pomoć i njegu ⁶⁰	1	2.600,00	31.200,00	3.500,00	42.000,00	3.000,00	36.000,00

Izvor: Ministarstvo financija Republike Hrvatske i Porezna uprava (2016.): Osobni odbitak. Porezni priručnik za građane. [Online] Zagreb: Ministarstvo financija Republike Hrvatske i Porezna uprava. Dostupno na: http://www.porezna-uprava.hr/HR_publicacije/Prirucnici_brosure/Gradani_2012.pdf [Pristupljeno: 1. kolovoza 2016.]

4.3. Rodiljne i roditeljske potpore

Zajedno s doplatkom za djecu, jedne od najvažnijih mjera obiteljske politike svakako jesu rodiljne i roditeljske potpore. One pružaju roditeljima pravo na slobodno vrijeme kada je najpotrebnije, a najčešće je to do 1. godine djetetova života. Sustav

potpora uređen je Zakonom o roditeljskim i roditeljskim potporama. Nadležnost obavlja Ministarstvo koje je nadležno za obitelj, Ministarstvo socijalne politike i mladih, a za provedbu prava na potpore zadužen je Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje. Potpore mogu biti u vremenskom i novčanom obliku, odnosno možemo reći kako za vrijeme dopusta roditelja ili roditelja, ostvaruje se pravo na novčanu potporu koja na neki način nadomješta dio plaće ili cijelu plaću. Stoga, prema Zakonu potpore jesu:

1. Vremenske potpore:

- dopusti
- poštete od rada
- propisano vrijeme za brigu o djetetu

2. Novčane potpore:

- naknada plaće
- novčana naknada
- novčana pomoć
- jednokratna novčana pomoć za novorođeno dijete

Prava na potpore mogu ostvariti roditelji te ostale osobe poput posvojitelja, udomitelja, skrbnici maloljetnog djeteta i drugi. Kako bi stekli to pravo, oni moraju biti zavedeni kao korisnici obveznog zdravstvenog osiguranja u Hrvatskom zavodu za zdravstveno osiguranje. Pravo na potpore se također ostvaruje prema grupi korisnika, a to su:

1. Zaposleni i samozaposleni roditelji
2. Korisnici koji ostvaruju drugi dohodak, poljoprivrednici izvan sustava poreza na dobit ili dohodak i nezaposleni roditelji
3. Roditelji izvan sustava rada

S obzirom na to da svaka grupa korisnika ima različita prava, ista ćemo opisati za svaku grupu pojedinačno.

Jedina roditeljska i roditeljska potpora koju mogu ostvariti sve grupe korisnika jeste jednokratna novčana potpora za novorođeno dijete. Potpora se ostvaruje pri rođenju djeteta, a ona iznosi 70% proračunske osnovice ili 2 328,20 kuna. Neke općine i gradovi, udruge i zaklade također isplaćuju jednokratne pomoći za rođenje djeteta, a iznosi su različiti.

4.3.1. Zaposleni i samozaposleni roditelji

Korisnici ove grupe jesu roditelji koji su na temelju zapošljavanja ili samozapošljavanja zavedeni u obvezno zdravstveno i mirovinsko osiguranje. Potpore koje ova grupa korisnika može ostvariti jesu:

1. Rodiljni dopust
2. Roditeljski dopust
3. Rad s polovicom punog radnog vremena
4. Rad s polovicom punog radnog vremena zbog pojačane njege djeteta
5. Dopust za njegu djeteta s težim smetnjama u razvoju
6. Rad s polovicom punog radnog vremena djeteta s težim smetnjama u razvoju
7. Dopust za slučaj smrti djeteta
8. Stanka za dojenje
9. Posvojiteljski dopust
10. Dopust trudne radnice ili dopust radnice koja je rodila ili dopust radnice koja doji
11. Slobodni radni dan za prenatalni pregled
12. Mirovanje radnog odnosa

Rodiljni dopust je dopust majke koji može biti obvezni i dodatni. Obvezni rodiljni dopust majka može zatražiti najranije 45 dana prije dana očekivanog poroda te traje do 70. dana djetetova života. Dodatni dopust može zatražiti od 71. dana, a traje do 6. mjeseca djetetova života te ga može prenijeti na oca djeteta. Postoji i produženi rodiljni dopust koji se može koristiti ukoliko je dijete prerano rođeno. Produženi dopust se koristi nakon iskorištenog obveznog i dodatnog dopusta i traje onoliko dana za koliko je dijete prerano rođeno.

Što se tiče novčane potpore, za vrijeme trajanja rodiljnog dopusta korisniku pripada pravo na naknadu plaće i to 100% od osnovice za naknadu plaće. Osnovica se određuje na temelju plaće koja je isplaćena u posljednjih 6 mjeseci do otvaranja dopusta s time da korisnik ima ispunjen uvjet staža osiguranja. Uz zadani uvjet naknada ne može iznositi manje od 50% proračunske osnovice koja iznosi 1 663,00 kuna, a ukoliko zadani uvjet nije ispunjen, naknada plaće iznosi istih 50% proračunske osnovice. Za samozaposlene roditelje vrijedi isto, no kao osnovica se

uzima mjesečna osnovica osiguranja za obračun i uplatu doprinosa u obvezno zdravstveno osiguranje.

Roditeljski dopust jeste dopust kojeg mogu koristiti roditelji nakon 6. mjeseca djetetova života pa sve do osme godine. U pravilu dopust traje 8 mjeseci, a može trajati i 30 mjeseci ukoliko je u pitanju rođenje blizanaca te trećeg, četvrtog, petog i svakog daljnjeg djeteta. Roditeljski dopust mogu koristiti oba roditelja u istom vremenskom trajanju, a ono dogovaraju sami.

Novčana potpora obuhvaća naknadu plaće u potpunom iznosu te vrijede isti uvjeti kao i kod rodiljnog dopusta, osim što u slučaju punog radnog vremena naknada ne može iznositi više od 80% proračunske osnovice koja iznosi 2 660,80 kuna.

Roditelji mogu koristiti rodiljni i roditeljski dopust uz rad s polovicom punog radnog vremena. Vremenska pravila ostvarenja prava na rad s polovicom punog radnog vremena jesu ista kao i kod rodiljnog i roditeljskog dopusta, s time da se naviše može koristiti do 9. mjeseca djetetova života.

Novčana potpora za vrijeme trajanja rada s polovicom punog radnog vremena jeste novčana naknada koja iznosi 50% proračunske osnovice ili 1 663,00 kuna.

Roditelji imaju pravo i na rad s polovicom punog radnog vremena zbog pojačane njege djeteta. Ono može trajati od završetka roditeljskog dopusta ili uobičajenog rada s polovicom punog radnog vremena, do 3. godine djetetova života. Za ostvarenje prava potreban je nalaz i ocjena prema kojem je potrebna pojačana njega i briga za dijete. Nalaz i ocjenu daju djetetov doktor primarne zdravstvene zaštite te nadležno liječničko povjerenstvo Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje.

Novčana potpora, kao i kod uobičajenog rada s polovicom punog radnog vremena, iznosi 50% proračunske osnovice.

Dopust za njegu djeteta s težim smetnjama u razvoju može koristiti jedan od roditelja nakon rodiljnog ili roditeljskog dopusta do osme godine djetetova života. Pravo se također ostvaruje na temelju nalaza i ocjene djetetova doktora primarne zdravstvene zaštite i nadležnog liječničkog povjerenstva Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje kojim potvrđuju da dijete ima teže tjelesno ili mentalno oštećenje ili ima tešku psihičku bolest.

Novčana potpora jeste u obliku novčane naknade za puno radno vrijeme koja iznosi 65% proračunske osnovice ili 2 100,00 kuna.

Rad s polovicom punog radnog vremena djeteta s težim smetnjama u razvoju može koristiti roditelj prema istim uvjetima kao što vrijede za dopust za njegu djeteta s težim smetnjama u razvoju, no rad se ne ograničava s 8. godinom djetetva života, već ono može trajati dok god traje takva potreba.

Što se tiče novčane potpore, roditelj ima pravo na novčanu naknadu koja je izračunata kao iznos isplaćene plaće umanjen za doprinose za mirovinsko osiguranje. Za samozaposlene roditelje novčana se naknada izračunava kao 50% osnovice za doprinose obveznog zdravstvenog osiguranja.

Dopust za slučaj smrti djeteta mogu koristiti roditelji ukoliko je dijete mrtвороđeno ili ukoliko umre za vrijeme trajanja rodiljnog ili roditeljskog dopusta. Vremensko trajanje dopusta započinje od dana nakon smrti djeteta te traje 3 mjeseca.

Novčana potpora roditeljima se isplaćuje naknada koja iznosi 100% osnovice za naknadu plaće, a za puno radno vrijeme ne može iznositi više od 80% proračunske osnovice.

Stanku za dojenje koristi zaposlena majka do prve godine djetetova života. Majka ima pravo na 2 sata dnevne stanke za dojenje, koju može podijeliti i na dvije stanke po sat vremena. Pravo na stanku ostvaruje bez obzira koristi li rad sa polovicom punog radnog vremena ili ukoliko otac koristi roditeljski dopust.

Majka ima pravo na isplatu plaće od 100% proračunske osnovice uz ispunjen uvjet staža. Ukoliko uvjet nije ispunjen tada se isplaćuje naknada u iznosu od 50% proračunske osnovice.

Posvojiteljski dopust koriste posvojitelji djeteta kojeg mogu iskoristiti do 18. godine djetetova života, a traje 6 mjeseci. Nakon iskorištenog posvojiteljskog dopusta, ostvaruje se pravo i na roditeljski dopust koji također traje 6 mjeseci.

Posvojitelji imaju pravo na novčanu naknadu koja za vrijeme trajanja posvojiteljskog dopusta iznosi 100% osnovice za naknadu plaće, dok za vrijeme trajanja roditeljskog dopusta iznosi 80% proračunske osnovice.

Dopust trudne radnice ili dopust radnice koja je rodila ili dopust radnice koja doji ima pravo koristiti trudnica ili majka koja radi na poslu koji je štetan za njezino i zdravlje djeteta.

Novčana potpora koju ostvaruje trudnica ili majka jeste naknada plaće koja se izračunava prema visini prosječne plaće isplaćene prethodna 3 mjeseca do stjecanja prava. Naknada plaće je na teret poslodavca.

Slobodni radni dan za prenatalni pregled ima pravo iskoristiti trudnica jednom mjesečno. Prema Zakonu o roditeljnim i roditeljskim potporama trudnici nije dano pravo na naknadu plaće, no naknada se može iskoristiti putem Zakona o radu kao naknada za slobodni dana zbog opravdanih razloga.

Mirovanje radnog odnosa može iskoristiti jedan od roditelja nakon iskorištenog roditeljnog i roditeljskog dopusta. Mirovanje može trajati do 3. godine djetetova života te se za njega ne ostvaruje novčana naknada.

4.3.2. Korisnici koji ostvaruju drugi dohodak

Za korisnike ove grupe se također podrazumijeva da su zavedeni u obvezno zdravstveno i mirovinsko osiguranje, a potpore koje ostvaruju jesu:

1. Rodiljna i roditeljska pošteda od rada
2. Posvojiteljska pošteda
3. Pošteda za slučaj smrti djeteta

Rodiljnu i roditeljsku poštedu od rada imaju pravo koristiti roditelji prema istim uvjetima kao i za roditeljski dopust kod zaposlenih i samozaposlenih korisnika, s time da pravo ne mogu iskoristiti do osme godine djetetova života, već ga mogu iskoristiti do prve godine djetetova života.

Posvojiteljsku poštedu od rada imaju pravo iskoristiti posvojitelji koji stječu i pravo na roditeljnu i roditeljsku poštedu od rada. Posvojiteljska pošteda traje 12 mjeseci.

Poštedu za slučaj smrti djeteta mogu koristiti roditelji i posvojitelji koji ostvaruju pravo i na roditeljnu i roditeljsku poštedu. Korisnici njome ostvaruju pravo na novčanu naknadu od 3 mjeseca od dana nakon smrti djeteta.

Što se tiče novčanih potpora, roditelji i posvojitelji svih potpora imaju pravo na novčanu naknadu koja iznosi 50% proračunske osnove.

4.3.3. Roditelji izvan sustava rada

Korisnici, odnosno roditelji izvan sustava rada jesu redoviti učenici i studenti, korisnici mirovine, osobe nesposobne za rad, korisnici prava na profesionalnu

rehabilitaciju i drugi, koji su također zavedeni u obvezno zdravstveno osiguranje. Potpore koje ostvaruju jesu:

1. Rodiljna i roditeljska briga o novorođenom djetetu
2. Posvojiteljska briga o djetetu
3. Briga za slučaj smrti djeteta

Rodiljna briga o novorođenom djetetu pripada roditeljima i traje do 6. mjeseca djetetova života, dok roditeljska briga traje od 6. mjeseca do prve godine djetetova života.

Za vrijeme trajanje rodiljne i roditeljske brige o novorođenom djetetu, ostvaruje se novčana naknada koja iznosi 50% proračunske osnovice.

Posvojiteljska briga o djetetu je pravo posvojitelja i traje 12 mjeseci. Za vrijeme trajanja brige posvojitelji ostvaruju novčanu naknadu u iznosu od 50% proračunske osnovice.

Briga za slučaj smrti djeteta mogu koristiti roditelji i posvojitelji koji ostvaruju pravo i na rodiljnu i roditeljsku brigu o novorođenom djetetu. Korisnici njome ostvaruju pravo na novčanu naknadu od 3 mjeseca od dana nakon smrti djeteta, a ona također iznosi 50% proračunske osnovice.

4.3.4. Statistika rodiljnih i roditeljskih potpora

Tablica 11. prikazuje broj korisnika rodiljnih i roditeljskih potpora u 2014. godini. Rodiljni dopust do 6. mjeseca starosti djeteta koristilo je ukupno 40 337 korisnika, do čega su 40 174 bile žene. Roditeljski dopust nakon 6. mjeseci starosti djeteta koristilo je 41 755 korisnika, od čega su također veći udio zauzimale žene i to 39 719 korisnica. Dopust za njegu djeteta s težim smetnjama u razvoju, koristilo je 4 642. Skraćeno radno vrijeme radi pojačane brige i njege djeteta koristilo je 154 korisnika, dok je skraćeno radno vrijeme za njegu djeteta s težim smetnjama koristilo 3 647 korisnika. Rodiljnu poštedu koristilo je 11 237 korisnika, a roditeljsku poštedu 15 594 korisnika. Stanku za dojenje je koristilo 157 žena.

Gledajući generalnu sliku korisnika, možemo primijetiti kako je broj očeva te njihov udio u korištenju rodiljnih i roditeljskih potpora veoma mali. Iako se Zakon o rodiljnim i roditeljskim potporama konstantno mijenja i prilagođava u korist povećanja korištenja prava na brigu o djeci od strane očeva, ta se brojka tijekom godina nije primjetno

povećala. Najmanji udio očeva u korištenju potpora je kod rodiljne poštete, 0,05% i kod rodiljnog dopusta do 6. mjeseci starosti djeteta. Iako je mali, najveći udio korištenja potpora jeste kod skraćenog vremena za njegu djeteta s težim smetnjama, 9,32% i kod skraćenog radnog vremena radi pojačane brige i njege djeteta, 8,44%. Gledajući prethodnu godinu, 2013., rodiljni dopust koristilo je 42 136 osoba, dok je roditeljski dopust koristilo 44 366 osoba. Kao i u 2014. godini, udio očeva koji koriste potpore je malen. Uz to, broj korištenja rodiljnog i roditeljskog dopusta je za nekoliko tisuća manji u odnosu na godinu ranije.

Tablica 11. Broj korisnika/ca rodiljnih i roditeljskih potpora u 2014. godini

	Ukupno	Žene		Muškarci	
		Ukupno	%	Ukupno	%
Rodiljni dopust do 6. mjeseci starosti djeteta	40 337	40 174	99,6	163	0,40
Roditeljski dopust nakon 6. mjeseci starosti djeteta	41 755	39 719	95,12	2036	4,87
Dopust za njegu djeteta s težim smetnjama u razvoju	4 642	4 397	94,72	245	5,28
Skraćeno radno vrijeme radi pojačane brige i njege djeteta	154	141	91,55	13	8,44
Skraćeno radno vrijeme za njegu djeteta s težim smetnjama	3 647	3 307	90,67	340	9,32
Rodiljna pošteta	11 237	11 231	99,95	6	0,05
Roditeljska pošteta	15 594	15 470	99,21	124	0,79
Stanka za dojenje	157	157	100	-	-

Izvor: vlastita izrada prema podacima Pravobranitelj/ica za ravnopravnost spolova (2015): Broj korisnika/ca rodiljnih i roditeljskih potpora u 2014. Izvješće o radu za 2014. [Online] Zagreb: Pravobranitelj/ica za ravnopravnost spolova. Dostupno na: http://www.prs.hr/attachments/article/1555/01_IZVJESCE_2014_CJELOVITO.pdf [Pristupljeno: 1. kolovoza 2016.]

Prema Statističkom ljetopisu 2015. godine, u 2014. godini je za trudnoću, rodiljne, roditeljske i ostale dopuste koristilo 27 465 osoba. Rodiljni dopust do 3.

godine djetetova života koristilo je 6 153 osoba, dok je isti dopust od strane nezaposlenih majki koristilo 13 648.

Prema Izvješću o poslovanju Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje za 2015. godinu, rashodi za roditeljne naknade – obvezni roditeljni dopust, iznosili su 853 782 648 kuna, dok su isti u 2014. godini iznosili 827 271 532 kune. Možemo primijetiti kako su se rashodi nešto povećali u odnosu na prethodnu godinu i to za 3,20%.

4.4. Usluge za djecu i obitelj

Usluge za djecu i obitelj obuhvaćaju usluge brige i čuvanja djece, ali i starijih članova obitelji. One omogućuju roditeljima i osobama koje skrbe o starijim članovima obitelji da slobodno odrade poslovni dio dana. Zbog povećanja broja takvih usluga došlo je i do povećanja zaposlenosti roditelja, posebice majki za koje je tradicionalno bila prepuštena briga o djeci. Na taj način, majke mogu uskladiti obiteljski i poslovni život.

Jedna od najvažnijih usluga jesu jaslice i dječji vrtići iz razloga što za njih postoji najveća potreba. U usluge se također ubrajaju dadilje, produženi boravak u osnovnim školama, učenički domovi, domovi i dnevni boravci za starije i nemoćne osobe, domovi i dnevni boravci za djecu i osobe s invaliditetom i druge. U nastavku ćemo opisati neke od najvažnijih usluga.

4.4.1. Jaslice i dječji vrtići

Jaslice i dječji vrtići kao usluga spadaju u domenu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja koji je uređen Zakonom o predškolskom odgoju i obrazovanju. Rani i predškolski odgoj i obrazovanje obuhvaćaju programe kroz koje djeca prolaze kroz primarnu fazu odgojno-obrazovnog sustava. Podijeljen je na tri odgojno-obrazovna ciklusa (Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta: <http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=3641>):

- od šest mjeseci do navršene prve godine djetetova života
- od navršene prve do navršene treće godine djetetova života
- od navršene treće godine djetetova života do polaska u osnovnu školu.

Dječji vrtići se uvrštavaju u redovite programe odgoja i obrazovanja djece koji uz primarni odgoj i obrazovanje obuhvaćaju i osnovnu njegu, zdravstvenu zaštitu, program prehrane i socijalne zaštite. Uz navedeni redoviti program, ono obuhvaća i programe:

- za djecu s teškoćama u razvoju
- za darovitu djecu
- predškole
- za djecu pripadnika nacionalnih manjina
- ranog učenja stranih jezika
- kulturnog, umjetničkog, vjerskog i sportskog sadržaja.

Uz redovite programe mogu se obavljati i posebni programi kao što su glazbeni, likovni, dramsko-scenski, informatički, ekološki, sportski i ostali programi.

Navedeni redoviti i posebni programi mogu se izvoditi u različitom trajanju, pa s obzirom na to mogu biti:

- cjelodnevni u trajanju od 7 do 10 sati dnevno
- poludnevni u trajanju od 4 do 6 sati dnevno
- višednevni u trajanju od jednog do 10 dana (programi izleta, ljetovanja i zimovanja)
- programi u trajanju do 3 sata dnevno

Programi u jaslicama se provode u skupini djece od prve do treće godine života. U vrtićima se programi provode u homogenim i mješovitim skupinama. Homogene skupine obuhvaćaju djecu iste dobi (treća godina života, četvrta godina života i dalje), dok mješovite skupine obuhvaćaju djecu od treće ili četvrtke godine života do odlaska u osnovnu školu.

Kao obvezan dio predškolskog odgoja i obrazovanja, 2014. godine uveden je program predškole kojeg djeca pohađaju godinu dana prije odlaska u osnovnu školu. Osnovna zadaća programa predškole je razvijanje i unaprjeđivanje tjelesnih, emocionalnih, socijalnih i spoznajnih potencijala djeteta te poticanje komunikacijskih vještina potrebnih za nove oblike učenja (Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta: <http://public.mzos.hr/Default.aspx?art=13985>). Na taj se način djeca pripremaju za prelazak iz vrtića, koji uz odgoj i obrazovanje obuhvaća i igru, u osnovnu školu, koja obuhvaća samo odgoj i obrazovanje. Program predškole je uključen u redovite

programa vrtića, a ukoliko dijete ne pohađa vrtić, tada se ono uključuje u program predškole koji se može odvijati u vrtiću, osnovnoj školi ili nekoj drugoj propisanoj ustanovi.

Uz redovite programe i vrtiće, postoje i alternativni programi i vrtići koji su manje zastupljeni u Hrvatskoj, a to su Waldorfska, Montessori i Agazzi pedagogija.

Za financiranje predškolskog odgoja i obrazovanja u Republici Hrvatskoj, odnosno za izdvajanje sredstava zadužene su lokalne i područne, regionalne, samouprave. Samouprave kroz proračun na godišnjoj razini određuju sredstva koja su u interesu zadovoljavanja javnih potreba. Kako bi se dobio uvid u javne potrebe, svaka samouprava utvrđuje za to posebna mjerilima. Financiranje od strane samouprava podrazumijeva samo sufinanciranje, a ostatak plaćaju roditelji čija djeca pohađaju jaslice i vrtiće. Uz sufinanciranje, iznos koji roditelji plaćaju često ne prelazi 700,00 kuna mjesečno. Ukoliko roditeljima nije omogućeno sufinanciranje, tada se plaća puna cijena redovitog programa vrtića i jaslica. Cijena tada ovisi o osnivaču jaslica ili vrtića, a iznosi između 1 500,00 i 2 500,00 kuna mjesečno, što za većinu roditelja predstavlja financijsko opterećenje. Razlog tome je što je sufinanciranje samouprava većinom uređeno na način da pomaže roditeljima koji su zaposleni, odnosno oba roditelja moraju biti zaposlena kako bi stekli kriterij sufinanciranja. Što se tiče predškole koja je obvezna, javne ustanove (vrtići, osnovne škole i druge ustanove) u vlasništvu samouprava, naplaćuju program roditeljima u iznosu od 20,00 kuna mjesečno.

U Hrvatskoj postoji najveća potreba za vrtićnim programima za djecu od navršene treće godine djetetova života do polaska u osnovnu školu. Nešto manja potreba je za jasličkim programima, odnosno od navršene prve do navršene treće godine djetetova života. Jedan od razloga manje potrebe za jaslicama jeste što još uvijek se obitelji, odnosno roditelji oslanjaju na svoje roditelje, odnosno bake i djedove za čuvanje djece u toj dobi. Najmanja potreba je za ranim programom koji obuhvaća djecu od šest mjeseci do navršene prve godine djetetova života, vjerojatno iz razloga što većina roditelja koristi roditeljski dopust koji traje do navršene prve godine djetetova života. U cijeloj Hrvatskoj postoje samo tri vrtića koji obuhvaćaju ovaj rani program. U nastavku slijede jaslice i dječji vrtići u brojkama.

Tablica 12. Dječji vrtići i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja

Godina	Dječji vrtići i druge pravne osobe				Zaposleni		
	Ukupno	Državni	Privatni	Vjerskih zajednica	Ukupno	Muškarci	Žene
2010./2011.	1 495	1 165	276	54	16 666	682	15 984
2011./2012.	1 513	1 179	280	54	17 313	759	16 554
2012./2013.	1 534	1 190	290	54	18 032	811	17 221
2013./2014.	1 562	1 208	299	55	17 873	772	17 101
2014./2015.	1 590	1 071	289	53	18 800	881	17 919

Izvor: vlastita izrada prema podacima Državnog zavoda za statistiku (2015.): Dječji vrtići i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja, djeca i zaposleni. Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2015. [Online] Zagreb: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske. Dostupno na: www.dzs.hr [Pristupljeno: 1. kolovoza 2016.]

Tablica 12. prikazuje dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja te zaposlene u istima. U promatranome razdoblju broj vrtića i drugih pravnih osoba je rastao te je u pedagoškoj godini 2014./2015. bilo istih 1 590. Od toga je najviše bilo državnih, 1 071, a zatim privatnih 289 te vjerskih zajednica 53. Uz porast broja ustanova, porastao je i broj zaposlenih od 2010./2011. s 16 666 na 18 800 2014./2015. Što se tiče strukture zaposlenih, iako je broj zaposlenih muškaraca ponešto narastao, prevladava rad žena koje zauzimaju približno 95% zaposlenih u tom sektoru.

U sljedećoj tablici (Tablica 13.) možemo vidjeti broj djece u dječjim vrtićima i drugim pravnim osobama koje ostvaruju programe predškolskog odgoja. Kao što smo vidjeli u prethodnoj tablici (Tablica 12.), došlo je do povećanja broja ustanova, što se može povezati i s povećanjem broja djece. Broj djece se od 2010./2011. povećao s 125 166 na 133 764 u 2014./2015. Prema spolu djece, više ima dječaka, 70 098, od djevojčica kojih ima 63 666.

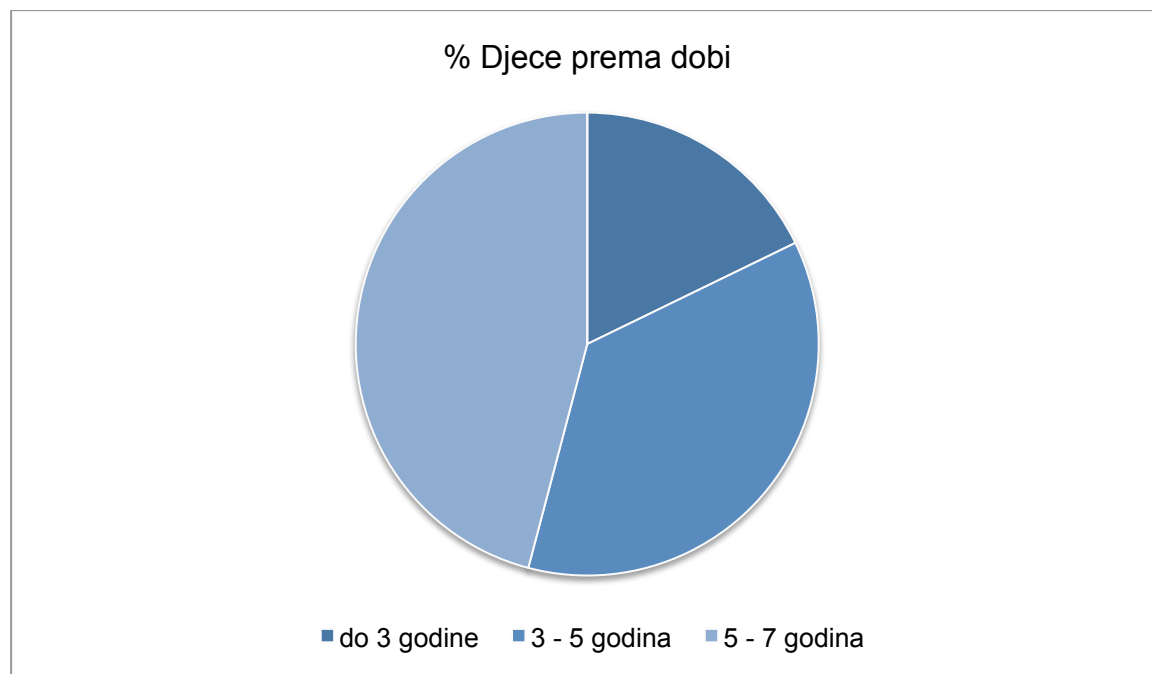
Prema podacima Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta, u 2014. godini u programima ranog i predškolskog odgoja bilo je uključeno 159 591 djece ili 64% djece od ukupnog broja djece predškolske dobi.

Tablica 13. Broj djece u dječjim vrtićima i drugim pravnim osobama koje ostvaruju programe predškolskog odgoja

Godina	Djeca		
	Ukupno	Dječaci	Djevojčice
2010./2011.	125 166	65 127	60 039
2011./2012.	127 028	66 039	60 989
2012./2013.	128 046	66 698	61 348
2013./2014.	131 037	68 251	62 786
2014./2015.	133 764	70 098	63 666

Izvor: vlastita izrada prema podacima Državnog zavoda za statistiku (2015.): Dječji vrtići i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja, djeca i zaposleni. Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2015. [Online] Zagreb: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske. Dostupno na: www.dzs.hr [Pristupljeno: 1. kolovoza 2016.]

Graf 3. Djeca obuhvaćena programima predškolskog odgoja prema dobi, početak pedagoške godine 2014./2015.

Izvor: vlastita izrada prema podacima Državnog zavoda za statistiku (2015.): Djeca obuhvaćena programima predškolskog odgoja prema dobi, početak ped. g. 2014./2015. Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2015. [Online] Zagreb: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske. Dostupno na: www.dzs.hr [Pristupljeno: 1. kolovoza 2016.]

Što se tiče djece koja su obuhvaćena programima predškolskog odgoja prema dobi, iz grafa 3. možemo vidjeti kako je na početku predagoške godine 2014./2015. najviše bilo zastupljeno djece od 5 do 7 godina s 45,9%. Djeca od 3 do 5 godina zauzela s 36,3%, dok su djeca do 3 godine zauzela 17,8%.

4.4.2. Produženi boravak u osnovnim školama

Potreba za produženim boravkom u osnovnim školama, javila se sukladno sa suvremenim načinom života, posebice u poslovnom pogledu. S obzirom na to da današnji način rada podrazumijeva fleksibilnost, prekovremeni rad i rad koji nije organiziran samo u jutarnjim satima, roditelji imaju potrebu za brigom o djeci dok ne završe radno vrijeme. Produženi boravak u osnovnim školama definira se kao produženi rad nakon redovite prijepodnevnog nastave. Ono je organizirano za učenike od prvog do četvrtkog razreda, s obzirom na to da se za ostale starije učenike smatra da su dovoljno veliki da se prilikom dolaska kući brinu sami o sebi.

Organizacija rada i radno vrijeme se razlikuje od škole do škole, a obično se pravilnici o produženom boravku donose na razini lokalne samouprave koja je i vlasnik škola. Uobičajeno radno vrijeme produženog boravka jeste od 12:00 do 17:00 sati, a može se organizirati u jutarnjim satima, za one škole koje imaju nastavu poslije podne te nakon 17:00 sati.

U produženom boravku zaposlena su dva do tri učitelja, ovisno o tome koliko je velika grupa djece. Oni su zaduženi za nastavne sadržaje i aktivnosti koje se provode u boravku. Na taj način obavljaju odgojno-obrazovni rad s djecom te im pomažu u učenju i provođenju slobodnog vremena. Boravak stoga najčešće obuhvaća pomoć u učenju, pisanje zadaće, vježbanje te razne radionice i aktivnosti prema temama određenih od strane učitelja. Uz to je i uključena prehrana, a pri normalnom radu boravka, to je najčešće ručak.

S obzirom na to da je produženi boravak određen pravilnikom na razini lokalne samouprave, roditelji plaćaju cijenu koja se određuje prema kriterijima pravilnika.

4.4.3. Ostalo

Uz najzastupljenije usluge možemo spomenuti i dadilje, učeničke domove te domove za starije i nemoćne osobe.

Prema Zakonu o dadiljama (NN 37/13) djelatnost dadilje obuhvaća čuvanje, brigu i skrb za djecu u dobi do 14. godina u stambenom ili poslovnom prostoru roditelja, u skladu s odredbama u Zakonu. Postojanjem djelatnosti dadilja, roditeljima se omogućio još jedan oblik usluge čuvanja djece uz jaslice i vrtiće. Zakon o dadiljama donesen je 2013. godine čime se poboljšala usluga dadilja te na neki način doprinijelo smanjenju nezaposlenih osoba s obzirom na to da se kroz tu djelatnost povećalo samozapošljavanje. Dadilja može biti osoba koja je sama obrtnik ili je zaposlena kod obrtnika. U svakom slučaju obrt mora biti prijavljen kao obrt koji obavlja djelatnost dadilje. Nadzor nad obrtima obavlja obiteljski centar koji djeluje na području lokalne ili regionalne samouprave. Djelatnost dadilje može biti organizirano kao privatno i obiteljsko čuvanje djece. Privatno čuvanje obuhvaća čuvanje jedno do dvoje djece u stambenom prostoru njihovih roditelja, dok obiteljsko čuvanje obuhvaća čuvanje najviše šestoro djece u stambenom prostoru dadilje ili obrtnika.

Učenički domovi jesu javne ustanove u kojima su smještena djeca koja pohađaju srednju školu izvan mjesta boravka. Rad učeničkih domova uređen je Zakonom o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi. Osim smještaja, domovi pružaju uslugu prehrane te provodi odgojne aktivnosti. Odgojne i obrazovne aktivnosti provode zaposleni nastavnici-odgojitelji, psiholozi, pedagozi i drugi, a one obuhvaćaju praćenje rada, učenja, uspjeha i postignuća učenika, poduzimanje pedagoških mjera ukoliko su one potrebne, podučavanje i ostale aktivnosti koje se mogu provoditi u slobodno vrijeme učenika. Prema Statističkom ljetopisu 2015. u Republici Hrvatskoj je u 2014./2015. godini zabilježeno 56 učeničkih domova. Ukupno je bilo 7 590 korisnika te 364 zaposlena odgajitelja.

Većina usluga koje obuhvaća obiteljska politika je namijenjena obitelji s djecom. No u domenu obiteljske politike ulaze i usluge koje pružaju brigu o starijim i nemoćnim članovima obitelji. Može se reći da su razlozi za takvim uslugama jednaki razlozima za uslugama koji pružaju brigu o djeci. Većina članova obitelji koji skrbe o starijim i nemoćnim osobama jesu zaposleni, što znači da se ne mogu za iste brinuti kroz cijeli dan. Kod starijih i nemoćnih osoba takva briga je i pojačana naspram male djece, s obzirom na to da takve osobe većinu životnih potreba ne mogu obavljati

samostalno. Takve usluge pružaju domovi za starije i nemoćne osobe, a isti pružaju i uslugu dnevnog boravka. Domovi osiguravaju smještaj, prehranu, održavanje higijene, brigu o zdravlju te razne radionice i aktivnosti kojima se ispunjava slobodno vrijeme. Osobe u domu su u njega smještene trajno, odnosno na duže vrijeme. Domovi mogu imati organizirani i dnevni boravak za starije osobe, koji je predstavlja boravak u domu od jutarnjih do popodnevni sati. Dnevni boravak pruža prehranu, razne radionice i aktivnosti te druženje s ostalima. Takav oblik usluge omogućuje članovima obitelji da usklade obiteljske i poslovne obaveze, baš kao i kod usluga koje pružaju jaslice i vrtići za djecu. Domovi mogu biti u vlasništvu lokalne i regionalne samouprave, u vlasništvu trgovačkih društva, vjerskih zajednica i drugih. S obzirom na to ovisi i cijena smještaja te dnevnog boravka.

5. OBITELJSKA POLITIKA U ODABRANIM EUROPSKIM ZEMLJAMA

Europu i Europsku uniju čine zemlje veoma različitih običaja. Sukladno tome obiteljske politike se razlikuju od zemlje do zemlje. U mnogim zemljama razvoj obiteljske politike je započeo nakon II. Svjetskog rata. Obiteljske politike razvijale su se neovisno jedna o drugoj i u različitim smjerovima, ovisno o potrebama, kulturnim tradicijama, ciljevima, financijskim mogućnostima, a i zbog različitog poimanja obitelji i uzdržavanih članova obitelji (Stropnik, N. 1996: 105). Do 1990.-ih godina potpuno razvijene politike imale su najrazvijenije zemlje. Od 1990.-ih na dalje, sukladno rastu i jačanju Europske unije, obiteljsku politiku su počele razvijati sve zemlje.

Obiteljska je politika za Europsku uniju postala nužnost jer se njome pridonosi dobrobiti i blagostanju obitelji koja je temelj društva. Važni europski ciljevi jesu dobrobit djece, smanjenje siromaštva u obitelji te mogućnost usklađivanja obiteljskog i poslovnog života. Ipak, svaka pojedina država gleda na to drugačije, s obzirom na vlastite prioritete. Stoga, između najrazvijenijih zemalja i onih manje razvijenih postoje veliki dispariteti u životnim uvjetima obitelji.

U radu "Wellbeing of families in future Europe" istaknuto je pet skupina zemalja prema obiteljskoj politici. To su nordijske zemlje, zemlje kontinentalne Europe, anglo-američke zemlje, mediteranske zemlje te post-socijalističke zemlje.

U nordijske zemlje ulaze Švedska, Finska, Danska, Norveška i Island. Kod razvoja obiteljske politike u navedenim zemljama veliki je utjecaj imala "lijevo" orijentirana vlada i protestantska crkva. Glavno obilježje obiteljske politike ovih zemalja jeste da se ona fokusira na svakoga pojedinca zasebno, ne na obitelj kao grupu. Isto tako, veliki je naglasak na ravnopravnost spolova, posebice u domeni integracije žena na tržište rada. Prema obiteljskom zakonu, prava izvanbračne zajednice su izjednačena s pravima bračne zajednice, a povećavaju se i prava istospolnih zajednica. Mjere koje se ostvaruju kroz obiteljsku politiku se uglavnom financiraju putem poreza. U razvoj i provođenje prava iz domene obiteljske politike uključena je vlada i nevladine organizacije.

U zemlje kontinentalne Europe ulaze zemlje kao što su Austrija, Njemačka i Belgija. Kod razvoja obiteljske politike utjecaj je imala katolička crkva, dok je temelj provođenja politike načelo supsidijarnosti. Kod tih je zemalja izražen oblik muškog hranitelja obiteljske politike, odnosno naglasak se daje na tradicionalnu obitelj, pa se

prava djece i žena koje žive u izvanbračnoj zajednici često ograničavaju u odnosu na žene koje žive u bračnoj zajednici. Kod razvoja i provođenja obiteljske politike, također je važna uloga nevladinih organizacija koje surađuju s vladom.

Anglo-američke zemlje kao što su Irska i Velika Britanija, poznate su po slaboj intervenciji države u domeni obiteljske politike. Veliki naglasak je na tržištu, za kojeg se smatra da će riješiti probleme. No ipak, obiteljska politika i obiteljski odnosi ni striktno regulirani, ni od strane države, ni od strane tržišta. Zbog toga obitelji se moraju oslanjati na privatno tržište koje može određivati različite uvjete za različite usluge. Obiteljska politika te davanja vezana uz nju pripadaju samo socijalno ugroženim obiteljima. U ovim zemljama suradnja između vlade i nevladinih organizacija je slabija.

U zemlje mediterana ulaze zemlje južne Europe kao što su Italija, Grčka i Španjolska. One imaju sličnosti s kontinentalnim zemljama, posebice u odnosima u obitelji, gdje je naglasak dan na muškog hranitelja. Obiteljska politika na razini države često nije organizirana, već njome upravljaju lokalne i regionalne samouprave. Zbog takve organizacije došlo je do većih regionalnih razlika. Davanja u sklopu obiteljske politike su niska.

Zadnja grupa zemalja jesu post-socijalističke zemlje u koje ulaze Mađarska, Poljska, Slovačka i druge. Zbog procesa tranzicije, zemlje su zanemarile obiteljsku politiku, pa ona često nije razvijena. Davanja za obitelji su slaba, a suradnja između vlade i nevladinih organizacija je veoma slaba.

U nastavku ćemo opisati četiri primjera europskih zemalja prema tipu i profilu obiteljske politike. To će biti Francuska, Njemačka, Švedska i Velika Britanija.

5.1. Francuska

Prema obiteljskoj politici, Francuska ulazi u prvi profil država koje imaju izdašne transfere obiteljima te veoma razvijene usluge. Prema tipu hranitelja, ona je primjer modificiranog muškog hranitelja, pri kojemu se žene također zapošljavaju, ali se smatra da i odgajaju djecu. Zbog toga je majkama često dan izbor, da odgajaju djecu ili da rade, čime se u jednu ruku i dalje zagovara tradicionalna obitelj, odnosno tip muškog hranitelja. Francuska je također primjer pronatalitetnog modela države gdje je naglasak na stopi fertiliteta. Kao takva je najuspješnija europska zemlja, s

obzirom na to da je jedina kojoj totalna stopa fertiliteta prelazi 2,1‰ koja označava idealnu stopu za jednostavnu reprodukciju stanovništva. Razlog tome jesu upravo navedeni izdašni transferi i dobro organizirane usluge za djecu čime olakšavaju ženama usklađivanje obiteljskog i poslovnog života te ih na taj način potiču na rađanje više djece.

Kao glavni ciljevi francuske obiteljske politike, navode se:

- održavanje stope fertiliteta na razini za jednostavnu reprodukciju stanovništva
- financijska pomoć obiteljima s djecom
- financijska pomoć socijalno ugroženim obiteljima
- usklađivanje obiteljskog i poslovnog života.

Zbog cilja veće stope fertiliteta, Francuska već duže razdoblje promovira veliku obitelj, odnosno obitelj s troje ili više djece. Kako bi ostvarili ovaj specifični cilj, obiteljska su davanja mnogo veća za treće i svako sljedeće dijete, a s njima i porezne olakšice, što znači da velike obitelji plaćaju puno manje poreza.

Francuska obiteljska politika je organizirana na razini države te je za nju nadležno Ministarstvo socijalne sigurnosti. Nadležno Ministarstvo vodi brigu o obiteljskim davanjima, roditeljskim potporama, dok je za usluge za djecu i obitelj, odnosno usluge vrtića i ostalog, zaduženo Ministarstvo obrazovanja. Obiteljska politika se financira iz državnih poreza, a obuhvaća mjere novčanih davanja, roditeljskih i roditeljski potpora te obiteljskih usluga za djecu.

Glavni cilj novčanih davanja u Francuskoj jeste osiguranje boljeg životnog standarda obitelji s djecom, odnosno želi se izbjeći pad životnog standarda s rađanjem djece. Davanja iz obiteljske politike su horizontalna, koja označavaju preraspodjelu s obitelji koje nemaju djecu na obitelji s djecom. Ona obuhvaćaju doplatak za djecu, obiteljske naknade, obiteljski dodatak i naknade samohranim roditeljima.

Doplatak za djecu može biti:

- Subvencija za rođenje djeteta ili usvajanje – služi za pokrivanje troškova porođaja i usvajanja
- Osnovna naknada – mjesečno davanje koje se isplaćuje od rođenja djeteta do navršene treće godine života

- Dodatak za slobodan izbor radnog vremena – davanje roditeljima koji su prestali raditi ili rade skraćeno kako bi brinuli o djeci
- Izborni dodatak za slobodan izbor radnog vremena – davanje roditeljima od kojih je jedan u potpunosti prestao raditi kako bi se brinuo o djeci (uvjet je najmanje troje djece)
- Dodatak za slobodan izbor njege – dodatak kućanstvu koje je zaposlilo registriranu osobu da se brine o djetetu (može se koristiti do šeste godine djeteta).

Obiteljske naknade se mjesečno isplaćuju obiteljima s dvoje ili više djece, dok se obiteljski dodatak isplaćuje obiteljima s troje ili više djece koja imaju najmanje 3. godine. Naknada samohranim roditeljima se isplaćuje onima koji imaju najmanje jedno dijete.

Rodiljne i roditeljske potpore obuhvaćaju rodiljni dopust, roditeljski dopust te očinski dopust.

Rodiljni dopust se odobrava zaposlenoj majci od 6. tjedna prije poroda do 10. tjedna nakon poroda za prvo dvoje djece, nakon čega se za svako sljedeće povećava broj tjedana. Tijekom razdoblja dopusta majka ima pravo na naknadu osnovne dnevnice, ali ona ne može prelaziti gornju granicu socijalne sigurnosti.

Roditeljski dopust se odobrava nakon iskorištenog rodiljnog dopusta, kojeg mogu koristiti majka ili otac do 3. godine djetetova života. Tijekom razdoblja dopusta vlada roditeljima isplaćuje doplatak.

Očinski dopust odobrava se ocu pri rođenju djeteta, a može trajati 11 dana ili 18 dana ukoliko je rođeno više djece (blizanci, trojke i dr.).

Usluge za djecu su razvijene, no ipak nisu dovoljne. Postoji velika potražnja, posebice za jaslice kojih ima malo. Sve usluge, bile privatne ili javne, kontrolirane su od strane države. Usluge mogu biti:

- jaslice, koje obuhvaćaju djecu do 3. godine
- obiteljske jaslice, koje podrazumijevaju obiteljsko čuvanje djece
- vrtići, koji obuhvaćaju djecu od 3. do 6. godine
- dječji kutak, koji podrazumijeva povremeno pohađanje.

Može se zaključiti kako je obiteljska politika Francuske razvijena i omogućava ženama lakši povratak na tržištu rada. Ipak, preveliki se naglasak daje na velike

obitelji, s troje ili više djece, čime se pri poreznim olakšicama i nekim davanjima diskriminiraju obitelji s manje djece.

5.2. Njemačka

Profil obiteljske politike Njemačke ulazi u drugi profil zemalja, s izdašnim državnim transferima, ali slabo razvijenim uslugama za obitelji. Njemačka je tipičan primjer muškog hranitelja, gdje muškarac zarađuje za život, a žena odgaja i brine o djeci. Ona se također svrstava u pro-tradicionalne države, s obzirom na to da joj je glavni cilj zadržati tradicionalnu obitelj. Tradicionalna obitelj podrazumijeva oblik obitelji gdje u bračnoj zajednici žive muškarac i žena sa svojom djecom. Zbog toga razloga prava žene ovise o bračnom statusu te im je teže uskladiti obiteljski i poslovni život. Kao posljedica vođenja takve obiteljske politike je sve manje rađanja djece. Zalaganje za tradicionalnu obitelj se može vidjeti i kroz Obiteljski zakon, u kojem se naglašava nediskriminacija između bračnih i izvanbračnih zajednica, no ipak izvanbračne zajednice nemaju ista prava kao i bračne. U posljednjem desetljeću, Njemačka se ipak počela zalagati za rješavanje tog problema kako ne bi došlo do još negativnijih demografskih trendova.

Prema načelu supsidijarnosti kojeg Njemačka provodi, država je zadužena za podupiranje obitelji, ali obitelj je ta koja se brine za sebe i zadovoljava životne potrebe. Stoga na razini države ne postoji definirana obiteljska politika kao zasebna politika već se za obitelj brine Federalno ministarstvo obitelji, starijih, žena i mladih. Ono je zaduženo za doplatke koji su vezani uz obitelj. Mjere obiteljske politike jesu novčana davanja, roditeljske potpore te usluge za djecu i obitelj.

Novčana davanja su kao kod Francuske, horizontalna, odnosno dolazi do preraspodjele s obitelji koje nemaju djecu na one obitelji koje imaju djecu te s obitelji s velikim primanjima na socijalno ugrožene obitelji. Davanja su mješavina doplatka, naknada i poreznih olakšica, a dijele se na doplatka za djecu, naknada za djecu obiteljima s nižim primanjima i doplatka za podizanje djece.

Doplatka za djecu se može ostvariti kao novčani doplatka ili kao porazna olakšica. Iznos doplatka se povećava s većim brojem djece. Doplatka kao poreznu olakšicu najviše koriste obitelji s višim primanjima.

Naknada za djecu obiteljima s nižim primanjima jeste naknada socijalno ugroženim obiteljima. Na taj se način želi pomoći takvim obiteljima da osiguraju minimalni životni standard.

Doplatak za podizanje djece mogu ostvariti roditelji koji rade manje od 30 sati tjedno kako bi se brinuli o djeci.

Rodiljne i roditeljske potpore obuhvaćaju rodiljni dopust, roditeljski dopust i dopust od strane poslodavca za bolesno dijete.

Rodiljni dopust se odobrava zaposlenoj majci od 6. tjedna prije poroda do 8. tjedna nakon poroda, pri čemu ima pravo na naknadu plaće u iznosu od 100% uobičajene plaće.

Roditeljski dopust se može odobriti majci i ocu, a traje do 3. godine djetetova života. Uz njega, roditeljima je dozvoljeno raditi pola radnog vremena koje ne prelazi 30 sati tjedno. Na taj način mogu ostvariti prije naveden, doplatak za podizanje djece.

Dopust od strane poslodavca za bolesno dijete ima pravo koristiti roditelj koji se brine za bolesno dijete. Roditelj može na godišnjoj razini iskoristiti 10 dana ili 25 dana ukoliko se radi o dvoje ili više djece.

Njemačka ima malo razvijene usluge za djecu. Roditelji se većinom moraju sami snalaziti za brigu djece, posebno za djecu u dobi do treće godine. Za djecu od 3. do 6. godine života organizirani su vrtići i dnevni centri. Problem kod vrtića i dnevnih centra jeste u tome što ne rade cijeli dan, odnosno rade samo pola dana i često u njima djeca ne primaju obroke, što znači da djeca moraju jesti doma. S obzirom na stanje, roditelji se rađe oslanjaju na vrtiće koji nisu u javnom vlasništvu, a najviše njih jesu vrtići crkvenih zajednica.

Za Njemačku obiteljsku politiku se može reći kako nije dostatno razvijena. To se odnosi na rodiljne i roditeljske potpore kod kojih se ne ostvaruje naknada pri svakom obliku dopusta te na usluge za djecu koje ne omogućavaju usklađivanje obiteljskog i poslovnog života, posebice kod majki. U posljednjih nekoliko godina pokrenule su se reforme čime je povećan broj jaslica te se konačno počeo davati naglasak na tome da i očevi počinju koristiti roditeljski dopust. Uz te reforme, Njemačka bi trebala popustiti u inzistiranju na tradicionalnom obliku obitelji, čime bi se proširila prava i na izvanbračne zajednice.

5.3. Švedska

Prema obiteljskoj politici, Švedka ulazi u treći profil zemalja, u kojima transferi države nisu previše izdašni, ali su zato veoma razvijene usluge za djecu i obitelj čime se omogućava savršeno usklađivanje obiteljskog i poslovnog života. Zbog toga je čisti primjer obiteljske politike dvaju hranitelja. Kako bi se omogućila politika dvaju hranitelja, Švedska se veoma zalaže za ravnopravnost spolova, pa stoga žene dijele ista prava s muškarcima, posebice na tržištu rada. Kao rezultat toga, zemlja ima visoku stopu zaposlenosti i participacije žena, ali i stopu fertilitetata koja je blizu idealne stope za jednostavnu reprodukciju. Uz to veoma velik broj očeva iskorištava roditeljski dopust te se brine za djecu.

Švedska je uz ostale nordijske zemlje, jedinstveni primjer socijalne i demokratske države koja se brine za svoje stanovnike. Ima jaku socijalnu politiku koja pruža osnovne beneficije sveukupnom stanovništvu, a ne samo socijalno ugroženima. Briga o obitelji i djeci je na prvome mjestu, a uz sve usluge i mogućnosti obiteljima, smatra se za zemlju s idealnom obiteljskom politikom. Mjere obiteljske politike koje ćemo opisati jesu novčana davanja, roditeljske potpore i usluge za djecu.

Cilj novčanih davanja jeste ujednačiti životne uvjete između obitelji bez djece i obitelji s djecom. Omogućena davanja jesu doplatak za djecu, doplatak za kućanstvo, doplatak za samohrane roditelje i naknada za brigu o bolesnom i nemoćnom djetetu.

Doplatak za djecu se isplaćuje do 16. godine djetetova života, ali i dulje ukoliko se redovito školuje. U tom slučaju, doplatak se ostvaruje do završetka školovanja. Također, doplatak raste s većim brojem djece.

Doplatak za kućanstvo se isplaćuje kućanstvu s djecom. Ono može biti u obliku doplatka za djecu koja žive kod kuće te u obliku doplatka za troškove kućanstva.

Naknada za brigu o bolesnom i nemoćnom djetetu jeste naknada roditeljima čije dijete mora imati specijalnu njegu zbog određene bolesti.

S obzirom na to da se Švedska zalaže za dualnog hranitelja, najveća izdvajanja jesu upravo za roditeljske potpore. Rodiljni dopust je jedan od najstarijih oblika potpore ženama koje su zaposlene, koji se razvio krajem 19. stoljeća. U novije vrijeme i uz prava za oba roditelja, dopuste sve više koriste i očevi. Roditeljske

potpore obuhvaćaju trudnički dopust, roditeljski dopust, privremeni obiteljski dopust, očevi dani i bonus za ravnopravnost spolova.

Trudnički dopust se omogućuje zaposlenim trudnicama od 60 dana prije očekivanog poroda do 11 dana prije poroda. Za to vrijeme se isplaćuje naknada.

Roditeljski dopust je dopust kojeg mogu koristiti oba roditelja. Dopust može trajati 480 dana, od kojih 60 dana mogu roditelji koristiti zajedno, dok se ostali dio dopusta roditelji dogovorom izjasne koji će dalje ostati na dopustu. Do 390. dana roditeljskog dopusta, roditeljima se isplaćuje naknada koja iznosi 80% ukupnih mjesečnih prihoda koje zarade.

Privremeni obiteljski dopust mogu koristiti roditelji ukoliko im je dijete bolesno. Na godišnjoj razini mogu iskoristiti 120 dana.

Očevi dani se omogućavaju očevima u trajanju od 10 dana prilikom rođenja djeteta. Tijekom korištenja dana očevima se isplaćuje naknada.

Bonus za ravnopravnost spolova se omogućuje roditeljima koji dijele prihode i roditeljski dopust. Zapravo bonus se isplaćuje kroz oslobođenje određenog iznosa poreza, na način da roditeljski dopust u većem dijelu iskoristi roditelj koji ima veća primanja.

Usluge za djecu su u Švedskoj veoma dostupne roditeljima, zbog organizacije prema načelu univerzalne dostupnosti. Vrtiće i jaslice mogu pohađati djeca u razdoblju od 1. do 6. godine. Oni su javno financirani i to najviše od strane gradova i općina. Roditelji mjesečno plaćaju samo od 3% do 1% ukupnih prihoda kućanstva, odnosno 3% za jedno dijete, 2% za drugo dijete te 1% za treće i svako sljedeće dijete.

Može se reći da je Švedska primjer idealne obiteljske politike. Zalaganje za tip dualnog hranitelja provodi se ne samo zbog dobrobiti djece, već iz zbog dobrobiti samih roditelja, koji na taj način uspijevaju napredovati u poslovnom životu, a uz to se također uspijevaju normalno brinuti o obitelji. Stoga mjere iz ovlasti obiteljske politike imaju naglasak na ravnopravnost spolova, pa je ona zemlja s najvećom stopom participacije žena na tržištu rada i participacijom muškaraca u brizi djece.

5.4. Velika Britanija

Velika Britanija jeste primjer zemlje četvrtkog profila koji veoma malo čini za obitelj. To podrazumijeva slabe državne tranfere i usluge za djecu. Uz to, također se svrstava u tip politike čvrstog muškog hranitelja, gdje je naglasak na tradicionalnoj obitelji. Veoma se naglašava uloga žene kao obiteljske žene koja se doma brine o djeci. Žene koje ipak odluče raditi teško uspijevaju uskladiti obiteljski i poslovni života, pa stoga većina radi "part-time" poslove. Posljedica toga jeste niska stopa fertiliteta jer žene teško donose odluku za rađanjem, ali i slabljenje institucije braka. U posljednjih nekoliko desetljeća raste broj samohranih roditelja koji državi predstavljaju problem iz razloga što su slabiji u ekonomskom smislu.

Uz navedene tipove obiteljske politike, Velika Britanija je neintervencionistička zemlja, koja prepušta tržištu da odrađuje posao umjesto nje. Takav princip je neobičan za druge zemlje Eurospke unije koje se o obitelji i djeci brinu na potpuno suprotan način. Velika Britanija smatra da se uključuje u sferu obitelji samo ako je potrebno u socijalnom smislu, odnosno većina transfera obiteljima jesu u obliku socijalnih davanja. Stoga davanja kroz mjere obiteljske politike jesu ograničena imovinskim cenzusima i često pripadaju samo socijalno ugroženima. Mjere socijalne i obiteljske politike koje ćemo opisati jesu također novčana davanja, roditeljske potpore i usluge za djecu.

Kao što smo prije naveli, novčana davanja su većinom ograničena te služe za obitelji nižih primanja, odnosno socijalno ugroženim obiteljima. Davanja koja postoje jesu potpora za rođenje djeteta, doplatak za djecu, socijalna potpora za uzdržavanje djeteta te zaklada za djecu.

Potpore za rođenje djeteta omogućuje se roditeljima pri rođenju djeteta, prema imovinskom cenzusu i ograničena je na korisnike socijalne pomoći.

Doplatak za djecu se isplaćuje mjesečno do 16. godine djeteta, ali i duže (najviše do 20. godine), ukoliko se dijete redovito školuje.

Socijalna potpora za uzdržavanje djeteta se omogućuje obiteljima s niskim primanjima, koja uzdržavaju djecu, a iznos ovisi o prihodu cjelokupnog kućanstva.

Zaklada za djecu jeste jedan oblik štednje za djecu. Ona je dostupna samo djeci rođenoj na 1. studenog 2002. godine koja primaju doplatak za djecu.

Što se tiče roditeljske potpore, kao članica Europske unije, Velika Britanija ima najsiromašnija prava, posebice prema ženama. Putem zakonodavstva nisu uređeni

radni odnosi tijekom trudnoće i roditeljskog dopusta, pa se često ne isplaćuju naknade plaće. Roditeljske potpore obuhvaćaju roditeljski dopust, roditeljski dopust i očeve dane.

Rodiljni dopust se omogućava zaposlenim majkama 26 ili 52 tjedna, ovisno o tome koliko je vremenski bila zaposlena kod svog poslodavca do porođaja. Tijekom prvih 6 tjedana dopusta ima pravo na naknadu od 90% plaće, dok ostalih 20 tjedana se naknada isplaćuje paušalno. Ukoliko ima pravo na 52 tjedna dopusta, tada je posljednjih 26 tjedna neplaćeno.

Roditeljski dopust je omogućen roditeljima u trajanju od 13 tjedana, kojeg mogu iskoristiti do 5. godine djetetova života. U vrijeme korištenja dopusta roditelji ne ostvaruju pravo na naknadu plaće.

Očevi dani jesu omogućeni očevima pri rođenju djeteta u trajanju od 2 tjedna. Dani se mogu iskoristiti do 8. tjedna djetetova života, a tijekom njim očevi imaju pravo na paušalnu naknadu.

Usluge za djecu u Velikoj Britaniji su nedovoljno razvijene. Država očekuje od roditelja da se sami brinu o djeci, pa stoga moraju potražiti usluge na privatnom tržištu koje postavlja svoja pravila. Žene većinom ostaju doma kako bi se brinule o obitelji. Javni vrtići koji su organizirani jesu za djecu s osebnim potrebama do 3. godine života te vrtići koji rade samo "part-time" i to za djecu od 3. do 4. godine života. Prava na navedene javne vrtiće također imaju samo obitelji s nižim primanjima.

Velika Britanija ima slabo razvijenu obiteljsku politiku. Većina prava i mjera koje mogu ostvariti obitelji je iz socijalne politike s obzirom na to da se pomaže samo socijalno ugroženim obiteljima. Usluge za djecu su skoro u potpunosti u privatnom vlasništvu. Prema svemu navedenom, zemlja veoma zaostaje u odnosu na ostale članice Europske unije.

6. USKLAĐIVANJE OBITELJSKOG I POSLOVNOG ŽIVOTA

Usklađenost obiteljskog i poslovnog života postoji u onom slučaju kad pojedinac, bilo to majka ili otac, uspijeva jednako odvojiti vrijeme za obiteljske i poslovne obveze te je pri tome zadovoljan. S obzirom na današnje poslovne obveze, roditeljima je teško uskladiti obiteljske i poslovne obveze. Ukoliko ne postoji usklađenost, odnosno ravnoteža, dolazi do sukoba između radne i obiteljske uloge. Sukob radne i obiteljske uloge nastaje kada postoji percepcija jakog pritiska obveza iz jedne uloge koji onemogućava realizaciju obveza iz druge uloge (Berc, G., Janković, J. i Laklija, M. 2012: 23). Sukob često za posljedice ima oslabljeno zdravlje pojedinca, visoku razinu stresa, smanjenje produktivnosti i efikasnosti, nezadovoljstvo i ostalo.

Veliki doprinos temi usklađenosti obiteljskog i poslovnog života dali su Greenhaus, J. H., Collins, K. M. i Shaw, J. D. u radu "The relation between work-family balance and quality of life". Prema njima postoje tri komponente ravnoteže između obitelji i posla (Greenhaus, J. H., Collins, K. M. i Shaw, J. D, 2003: 513):

- Vremenska ravnoteža – pri kojoj je posvećeno jednako vrijeme obiteljskim i poslovnim ulogama
- Ravnoteža uključenosti – pri kojoj je jednaka razina psihološke uključenosti u obiteljske i poslovne uloge
- Ravnoteža zadovoljstva – pri kojoj je jednaka razina zadovoljstva u obiteljskim i poslovnim ulogama.

S obzirom na važnost svake pojedine komponente ravnoteže, ravnoteža će biti pozitivna ili negativna. Što se tiče utjecaja na cjelokupnu kvalitetu života, Greenhaus, J. H. i drugi nisu uspjeli dokazati povezanost na način kako su očekivali. Naime, ravnoteža između obiteljskog i poslovnog života može, ali i ne mora utjecati na kvalitetu života pojedinca. To ovisi o tome koji je veći prioritet pojedinca, obitelj ili posao.

Usklađenost obiteljskog života ovisi o pravima koja se ostvaruju putem obiteljske politike. Među pravima najvažnija jesu usluge za djecu koja najviše doprinose usklađenosti. Kod zemalja s nižom razinom usluga za djecu, izražena je manja zaposlenost žena. U takvom slučaju žene u većem broju preuzimaju ulogu kućanice i majke. Iz toga proizlazi veća neusklađenost obiteljskog i poslovnog života žena u odnosu na muškarce. Osim prije navedenih posljedica neusklađenosti ili

sukoba obiteljskog i poslovnog života, u demografskim kretanjima dolazi do sve manjih stopa fertiliteta, žene sve više odgađaju rađanje djece i dolazi do razvoja novih oblika zajedničkog života. Ipak u posljednjih nekoliko godina, mnogo je zemalja povećalo prava iz obiteljske politike kako bi se smanjile negativne posljedice. U nastavku su prikazane tablice vezane uz tržište rada i stope fertiliteta.

U tablici 14. prikazana je aktivnost, zaposlenost i nezaposlenost prema spolu u Republici Hrvatsko za 2014. godinu prema administrativnim izvorima. Možemo vidjeti kako su izraženi manji udjeli žena u stopi aktivnosti i stopi zaposlenosti, a stopa nezaposlenosti je naravno veća. Ista situacija je i unutar strukture zaposlenih, gdje manje žena kao zaposlenih i samozaposlenih, dok je veći broj žena kod pomažućih članova u odnosu na muškarce. Razlog tome je upravo što se u pomažuće članove ubrajaju osobe unutar obitelji, čime se može na jedan način zaključiti kako se i time naglašava obiteljska uloga žene u društvu.

Tablica 14. Aktivnost, zaposlenost i nezaposlenost prema spolu 2014. u Republici Hrvatskoj

	Ukupno	Žene	Muškarci
Stopa aktivnosti	52,4	46,4	58,9
Stopa zaposlenosti	43,3	38,0	49,2
Zaposleni	1 566 000	717 000	849 000
- <i>Zaposlenici</i>	1 321 000	629 000	693 000
- <i>Samozaposleni</i>	221 000	72 000	149 000
- <i>Pomažući članovi</i>	23 000	16 000	7 000
Stopa nezaposlenosti	17,3	18,3	16,5

Izvor: vlastita izrada prema DZS (2015): Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2015. [Online] Zagreb: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske. Dostupno na: www.dzs.hr [Pristupljeno: 1. kolovoza 2016.]

Tablica 15. prikazuje stope zaposlenosti prema spolu na razini EU-28, prema anketi o radnoj snazi. Ukupna zaposlenost na razini EU-28 iznosi 65,6%. Kao i kod ostalih podataka, izražena je veća zaposlenost muškaraca u svima zemljama Europske unije u odnosu na žene. Zemlje čija je zaposlenost žena i muškaraca približna jesu

Švedska i Finska što je za očekivati s obzirom na to da su nordijske zemlje poznate kao najbolje u pružanju prava i usluga iz obiteljske politike. Najniže stope zaposlenosti žena zabilježene su u Grčkoj i Italiji, koje imaju i najniže stope ukupne zaposlenosti u Europskoj uniji.

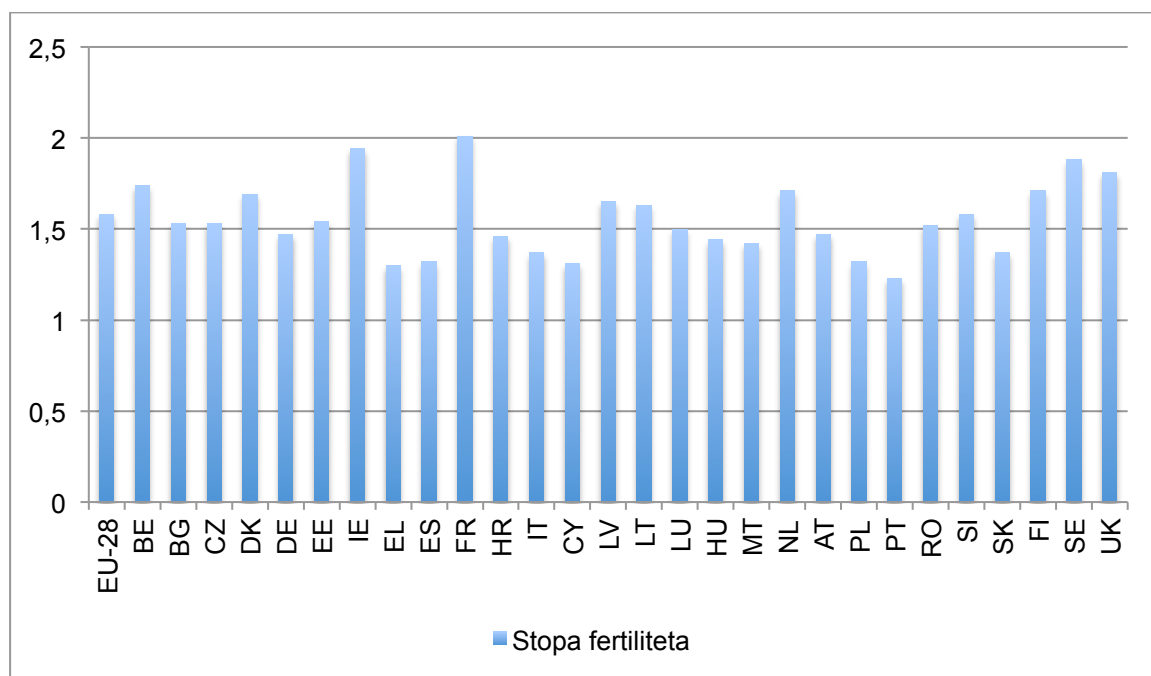
Tablica 15. Stopa zaposlenosti prema spolu EU-28 (2015.)

	Ukupno (%)	Žene	Muškarci
EU-28	65,6	60,4	70,9
Belgija	61,8	58,0	65,5
Bugarska	62,9	59,8	65,9
Češka	70,2	62,4	77,9
Danska	73,5	70,4	76,6
Njemačka	74,0	69,9	78,0
Estonija	71,9	68,5	75,3
Irska	63,3	57,9	68,7
Grčka	50,8	42,5	59,3
Španjolska	57,8	52,7	62,9
Francuska	63,8	67,1	60,6
Hrvatska	55,8	51,5	60,1
Italija	56,3	47,2	65,5
Cipar	62,7	59,0	66,7
Litva	68,1	60,4	69,9
Latvija	67,2	66,5	68,0
Luksemburg	66,1	60,8	71,3
Mađarska	63,9	57,8	70,3
Malta	63,9	51,0	76,2
Nizozemska	74,1	69,2	79,0
Austrija	71,1	67,1	75,1
Poljska	62,9	56,6	69,2
Portugal	63,9	61,1	66,9
Rumunjska	61,4	53,2	69,5
Slovenija	65,2	61,0	69,2
Slovačka	62,7	55,9	69,5
Finska	68,5	67,7	69,3
Švedska	75,5	74,0	77,0
Ujedinjeno Kraljevstvo	72,7	68,0	77,6

Izvor: vlastita izrada prema podacima Eurostat-a (2016): Employment rates by sex, age and citizenship (%) [Online] Dostupno na: http://ec.europa.eu/eurostat/web/lfs/data/database?p_p_id=NavTreeportletprod_WAR_NavTreeportletprod_INSTANCE_IFjhoVbmPFHt&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-2&p_p_col_count=1 [Pristupljeno: 8. rujna 2016.]

Jedna od negativnih posljedica neusklađenosti obiteljskog i poslovnog života jesu i sve manje stope fertiliteta. Iz prikazanog grafa možemo vidjeti kako je Francuska jedina zemlja čija stopa fertiliteta iznosi 2,1% čime osigurava jednostavnu reprodukciju stanovništva. Nešto niže stope od Francuske imaju Irska i Švedska. Najniže stope fertiliteta imaju Portugal i Grčka.

Graf 4. Totalne stope fertiliteta EU-28 (2014.)

Izvor: vlastita izrada prema podacima Eurostat-a (2016): Total fertility rate [Online] Dostupno na: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/tsdde220> [Pristupljeno: 8. rujna 2016.]

U ostvarivanju prava iz obiteljske politike koja doprinose usklađenosti obiteljskog i poslovnog života veoma je važan Zakon o radu putem kojeg se provodi zaštita trudnica, dojilja, roditelja i posvojitelja. S obzirom na to da trudnice, dojilje, roditelji i posvojitelji imaju pravo na korištenje roditeljskih i roditeljskih potpora Zakonom se štiti iste od nepravednog i nejednakog postupanja od strane poslodavaca. Dakle, pravo roditelja i ostalih je da mogu iskoristiti roditeljske i roditeljske potpore, a

poslodavac im to pravo ne može osporiti. Uz to, pod zaštitom tih radnika podrazumijeva se da poslodavac za vrijeme trudnoće ili trajanja roditeljskih dopusta, prema Zakonu o radu (NN 93/14), ne može:

- odbiti zaposliti trudnicu
- odbiti traženi premještaj na drugo radno mjesto ukoliko postoji rizik za trudnicu ili dojilju te prestankom rizika odbiti vraćanje na prvotno radno mjesto
- zbog trudnog stanja ili korištenja dopusta dati otkaz

Kako je većini pojedinaca jednako važna obiteljska i poslovna uloga, međusobna usklađenost se ipak može postići dobrom organizacijom vremena, ali i načinom rada koji je danas mogući zahvaljujući sve većem naglasku na fleksibilnost. Neki od primjera koji su se pokazali uspješnima u poboljšanju ravnoteže između posla i obitelji jesu (European Agency for Safety and Health at Work 2012: 4, 5):

- "Part-time" posao – rad s pola radnog vremena
- Potpuno kompenzacijsko skraćeno radno vrijeme – Švedska je skratila radni dan s 8 na 6 sati uz potpunu kompenzaciju plaće
- Fleksibilno radno vrijeme – fleksibilan rad uz vlastitu organizaciju početka i završetka rada
- Komprimirani radni tjedni – raspored s manje radnih dana, ali više radnih sati kako bi nadoknadili preostale slobodne dane.

No hoće li pojedinac iskoristiti priliku za jednim od navedenih primjera ovisi o poslodavcu kod kojeg je zaposlen. Stoga će takav način rada ovisiti o radnoj politici poslodavca. U razvijenim zemljama je sve veći broj poslodavca koji su susretljivi prema zaposlenima s obitelji, pa kao takvi omogućavaju fleksibilnost pri odabiru načina rada.

"Part-time" posao ili rad s pola radnog vremena je definitivno najpopularniji oblik rada za usklađivanje obiteljskog i poslovnog života. Na taj se način uspijeva odraditi obiteljske i poslovne obveze, ali zato je plaća smanjena ili prepolovljena te se gubi mogućnost za napredovanjem unutar tvrtke. No bez obzira na to, pojedinci rado biraju ovakav način rada, pa je on sve više popularniji. U sljedećoj tablici (Tablica 16.), možemo vidjeti udio "part-time" posla u ukupnoj zaposlenosti u zemljama Europske unije.

U 2015. godini udio "part-time" zaposlenosti u ukupnoj zaposlenosti na razini EU-28 iznosio je 19,8%. Možemo vidjeti kako taj način rada više preferiraju žene čiji je udio u svim zemljama mnogo veći u odnosu na muškarce. Na razini EU-28, čak 32,1% žena od ukupno zaposlenih je radilo "part-time". Udio muškaraca od ukupno zaposlenih muškaraca iznosio je 8,9%. Zemlja koja se ističe u "part-time" zaposlenosti, svakako je Nizozemska čiji udio "part-time" zaposlenosti u ukupnoj zaposlenosti iznosi 50%. Čak 76,9% žena od ukupno zaposlenih radi pola radnog vremena. Nizozemska ima i najveći udio muškaraca koji rade pola radnog vremena, a on iznosi 26,5%. Također, možemo vidjeti kako je udio "part-time" zaposlenosti veći kod najrazvijenijih zemalja, dok je kod ostalih manji, a kod najmanje razvijenih zemalja veoma mali. Najmanji udio bilježi Bugarska s 2,2%. Hrvatska također ulazi u zemlje s malom stopom "part-time" zaposlenosti koja iznosi 5,9%. Udio zaposlenih žena u "part-time" zaposlenosti iznosio je 7,3%, dok je udio zaposlenih muškaraca iznosio 4,7%.

Tablica 16. Udio "part-time" zaposlenosti u ukupnoj zaposlenosti (2015.)

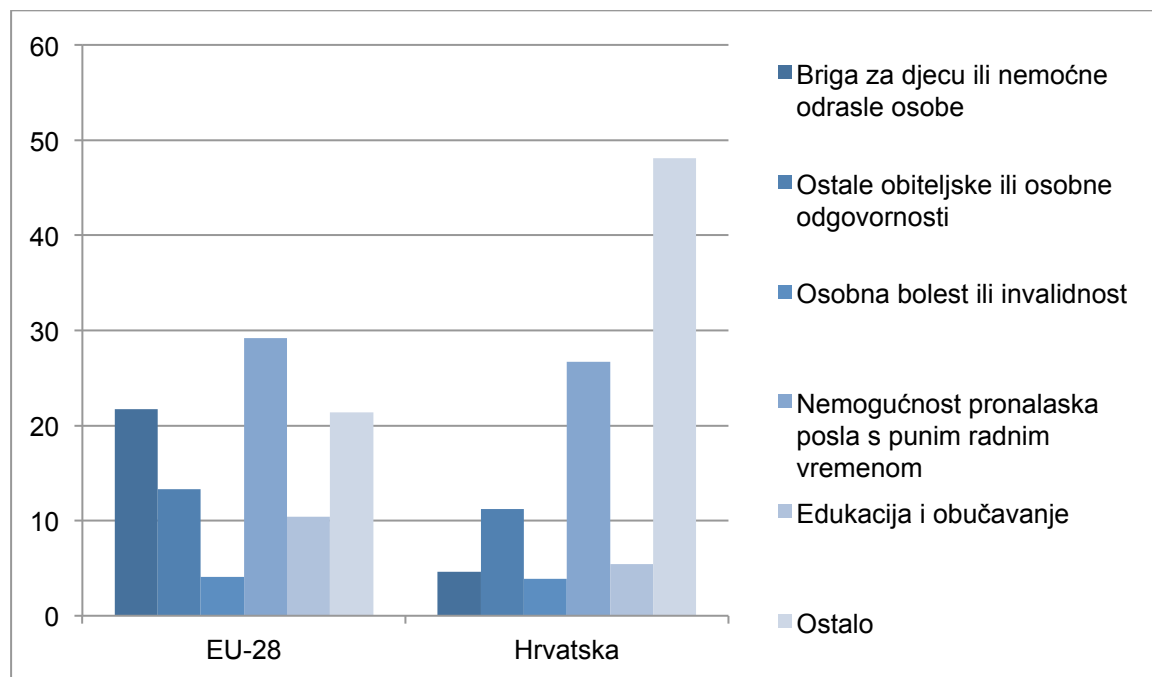
	Ukupno (%)	Žene	Muškarci
EU-28	19,6	32,1	8,9
Belgija	24,3	41,4	9,3
Bugarska	2,2	2,5	1,9
Češka	5,3	9,3	2,2
Danska	24,7	34,7	15,6
Njemačka	26,8	46,6	9,3
Estonija	9,5	13,4	6,0
Irska	22,2	33,8	12,2
Grčka	9,4	13,1	6,7
Španjolska	15,6	25,1	7,8
Francuska	18,4	30,1	7,4
Hrvatska	5,9	7,3	4,7
Italija	18,3	32,4	8,0
Cipar	13,0	15,8	10,3
Litva	7,2	10,0	4,5
Latvija	7,6	9,7	5,5
Luksemburg	18,5	34,2	5,6
Mađarska	5,7	7,7	4,0
Malta	14,5	27,3	6,3
Nizozemska	50,0	76,9	26,5
Austrija	27,3	46,8	9,8
Poljska	6,8	9,9	4,2
Portugal	9,8	12,5	7,1
Rumunjska	8,8	9,2	8,5
Slovenija	10,1	13,7	7,0
Slovačka	5,8	8,0	4,0
Finska	14,1	18,7	9,7
Švedska	24,3	36,3	13,2
Ujedinjeno Kraljevstvo	25,2	41,0	11,2

Izvor: vlastita izrada prema podacima Eurostat-a (2016): Part-time employment as percentage of the total employment, by sex and age (%) [Online] Dostupno na: http://ec.europa.eu/eurostat/web/lfs/data/database?p_p_id=NavTreeportletprod_WAR_NavTreeportletprod_INSTANCE_IFjhoVbmPFHt&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-2&p_p_col_count=1 [Pristupljeno: 8. rujna 2016.]

Kao glavni razlog prihvaćanja "part-time" posla na razini EU-28 u 2015. godini, navodi se nemogućnost pronalaska posla s punim radnim vremenom, s 29,2%. Odmah nakon njega slijede briga za djecu ili nemoćne odrasle osobe s 21,7% i

ostale obiteljske ili osobne odgovornosti s 13,3%. Kada objedinimo ova druga dva razloga, dobijemo udio od 35%, što znači da je ipak glavni razlog "part-time" posla neka od obveza iz obiteljskih razloga. U Hrvatskoj je drugačija situacija. Kao glavni razlog nakon ostalog, navodi se nemogućnost pronalaska posla s punim radnim vremenom s 26,7%, dok udio objedinjenih obiteljskih obveza iznosi samo 15,6%.

Graf 5. Glavni razlozi za "part-time" posao (2015.)

Izvor: vlastita izrada prema podacima Eurostat-a (2016): Main reason for part-time employment – Distributions by sex and age (%) [Online] Dostupno na: http://ec.europa.eu/eurostat/web/lfs/data/database?p_p_id=NavTreeportletprod_WAR_NavTreeportletprod_INSTANCE_IFjhoVbmPFHt&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-2&p_p_col_count=1 [Pristupljeno: 8. rujna 2016.]

7. OBITELJSKA POLITIKA I SOCIJALNA ZAŠTITA

Socijalna zaštita je jedna od najvažnijih domena svake socijalne države koja želi osigurati stanovništvu životni standard u skladu s životnim potrebama. Ona obuhvaća sve intervencije javnih ili privatnih tijela kojima olakšava financijsko opterećenje kućanstva ili pojedinaca. S obzirom na to da je obiteljska politika najvećim dijelom dio socijalne politike, obitelj se prvenstveno želi socijalno zaštititi.

Obitelj i djeca je jedna od funkcija socijalne zaštite Republike Hrvatske koja obuhvaća potpore obiteljima koje mogu biti novčane i nenovčane, a odnose se na trudnoću, porod, odgoj djece, posvajanje, brigu i skrb za ostale članove obitelji i drugo. U sljedećoj tablici (Tablica 17.) možemo vidjeti ukupna izdvajanja države za socijalnu zaštitu i funkciju obitelj i djeca, za razdoblje od 2011. do 2013. godine.

Tablica 17. Ukupni izdaci socijalne zaštite te izdaci za naknade socijalne zaštite prema funkcijama socijalne zaštite

(u kn)	2011.	2012.	2013.
Ukupni izdaci socijalne zaštite	67 860 914 505	69 047 536 557	71 545 494 378
Naknade socijalne zaštite prema funkcijama	66 408 979 528	67 655 398 884	70 106 985 543
- <i>Obitelj/djeca</i>	4 905 299 959	4 917 340 265	4 879 182 486
- <i>Udio funkcije obitelj/djeca</i>	7,4	7,3	7,0

Izvor: vlastita izrada prema podacima Državnog zavoda za statistiku (2015): Ukupni izdaci socijalne zaštite te izdaci za naknade socijalne zaštite prema funkcijama socijalne zaštite. Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2015. [Online] Zagreb: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske. Dostupno na: www.dzs.hr [Pristupljeno: 1. kolovoza 2016.]

Ukupni izdaci za socijalnu zaštitu su 2013. godine porasli u odnosu na 2011. za približno 3 milijarde kuna. Sukladno porastu ukupnih izdataka, porasle su i naknade socijalne zaštite prema funkcijama za približno 4 milijarde kuna. Izdaci za funkciju obitelj i djecu su se smanjili u odnosu na 2011. godinu za približno 20 milijuna kuna. Udio funkcije u ukupnim izdacima socijalne zaštite u 2013. godini je iznosio 7%.

Tablica 18. Udio izdataka socijalne zaštite i izdataka za naknade socijalne zaštite u BDP-u

%	2011.	2012.	2013.
Ukupni izdaci socijalne zaštite	20,4	20,9	21,7
Naknade socijalne zaštite prema funkcijama	20,0	20,5	21,2
- Obitelj/djeca	1,5	1,5	1,5

Izvor: vlastita izrada prema podacima DZS-a (2015): Udio izdataka socijalne zaštite i izdataka za naknade socijalne zaštite u BDP-u. Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2015. [Online] Zagreb: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske. Dostupno na: www.dzs.hr [Pristupljeno: 1. kolovoza 2016.]

U tablici 18. prikazani su udjeli izdataka za socijalnu zaštitu i za naknade socijalne zaštite u BDP-u. U odnosu na 2011. godinu, Hrvatska je povećala udio izdataka za socijalnu zaštitu u BDP-u s 20,4% na 21,7%. Također se povećao i udio naknada socijalne zaštite s 20% na 21,2%. Udio izdvajanja za obitelj i djecu je ostao isti te iznosi 1,5%.

S obzirom na to da je Republika Hrvatska članica Europske unije, možemo usporediti izdvajanja s ostalim članicama unije. Možemo vidjeti kako ukupno prosječno izdvajanje EU-28 iznosi 19,5%, a udio izdvajanja za obitelj i djecu iznosi 1,7%. Republika Hrvatska za obitelj i djecu izdvaja nešto manje od prosjeka EU-28. Država koja najviše izdvaja za obitelj i djecu jeste Danska s 4,8%, a nakon nje slijede Luksemburg, Finska i Švedska. Ova skupina država obuhvaća države koje su najpovoljnije u smislu obiteljske politike, odnosno prava koje obitelj može ostvariti. Država koja najmanje izdvaja za obitelj i djecu jeste Španjolska s 0,6%, a nakon nje slijede Grčka, Rumunjska i Litva.

Tablica 19. Udio socijalne zaštite te obitelji i djece kao njene funkcije u BDP-u, EU-28 (2014.)

	Ukupno (%)	Obitelj/djeca
EU-28	19,5	1,7
Belgija	19,9	2,3
Bugarska	13,4	2,5
Češka	13,2	1,2
Danska	24,5	4,8
Njemačka	18,8	1,5
Estonija	11,8	1,8
Irska	13,2	2,2
Grčka	20,1	0,7
Španjolska	17,6	0,6
Francuska	24,8	2,5
Hrvatska	15,7	1,5
Italija	21,5	1,4
Cipar	12,2	2,3
Litva	11,5	0,9
Latvija	11,5	1,0
Luksemburg	18,6	3,4
Mađarska	15,6	2,0
Malta	13,7	1,3
Nizozemska	16,9	1,0
Austrija	21,7	2,3
Poljska	16,1	1,4
Portugal	18,5	1,1
Rumunjska	11,4	0,8
Slovenija	18,0	2,1
Slovačka	20,0	1,3
Finska	25,4	3,3
Švedska	21,3	2,5
Ujedinjeno Kraljevstvo	16,5	1,6

Izvor: vlastita izrada prema podacima Eurostat-u (2015): Total general government expenditure on social protection, 2014 (% of GDP % of total expenditure) [Online] Dostupno na: [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Total_general_government_expenditure_on_social_protection,_2014_\(%25_of_GDP_%25_of_total_expenditure\).png](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Total_general_government_expenditure_on_social_protection,_2014_(%25_of_GDP_%25_of_total_expenditure).png) [Pristupljeno: 8. rujna 2016.]

Kao dio socijalne zaštite je i socijalna skrb. Socijalna skrb jeste dio intervencije koja štiti ranjive skupine društva, u koju ulazi i obitelj s djecom. Ona pokriva sve ranjive skupine, odnosno pojedince koji vlastitim radom ili ostalim primitcima ne mogu osigurati minimum koji je potreban za život. Uz to pruža pomoć i podršku ne samo financijskim putem već ostalim putem kao što je na primjer podrška i savjetovanje obiteljima. Prema Zakonu o socijalnoj skrbi (NN 157/13, 152/14, 99/15, 52/16), korisnici kao dio obitelji mogu biti:

- kućanstvo koje nema dovoljno sredstava za podmirenje osnovnih životnih potreba
- djeca bez roditelja ili bez odgovarajuće roditeljske skrbi, mlađa punoljetna osoba, dijete žrtva obiteljskog, vršnjačkog ili drugog nasilja, dijete žrtva trgovanja ljudima, dijete s teškoćama u razvoju, dijete i mlađa punoljetna osoba s problemima u ponašanju, dijete bez pratnje koje se zatekne izvan mjesta svog prebivališta bez nadzora roditelja ili druge odrasle osobe koja je odgovorna skrbiti o njemu te dijete strani državljanin koje se zatekne na teritoriju Republike Hrvatske bez nadzora roditelja ili druge odrasle osobe koja je odgovorna skrbiti o njemu
- trudnica ili roditelj s djetetom do godine dana života bez obiteljske podrške i odgovarajućih uvjeta za život
- obitelj kojoj je zbog poremećenih odnosa ili drugih nepovoljnih okolnosti potrebna stručna pomoć ili druga podrška
- odrasla osoba žrtva obiteljskog ili drugog nasilja te žrtva trgovanja ljudima.

Navedeni korisnici, odnosno obitelji i djeca, mogu ostvariti različita prava iz područja socijalne skrbi, a to su:

- zajamčena minimalna naknada
- naknada za troškove stanovanja
- troškovi ogrjeva
- jednokratna naknada
- naknade u vezi s obrazovanjem
- ostale socijalne usluge

Razlog navođenja socijalne skrbi kao dijela socijalne zaštite u Republici Hrvatskoj je taj što obiteljima s djecom prijete sve veći rizik od siromaštva, s obzirom na današnje ekonomsko stanje stanovništva u zemlji. U sljedećoj tablici (Tablica 20.)

možemo vidjeti stope rizika od siromaštva prema tipu kućanstva. Možemo vidjeti kako se stopa rizika od siromaštva od 2010. do 2013. godine smanjila za približno 1%, ali je svejedno dosta visoka. Stope su visoke i za sve oblike kućanstva, a najveći rizik jeste kod samohranih roditelja s jednim ili više uzdržavane djece. Veći rizik je izražen zbog toga što većina takvih kućantava ima samo jedan prihod. Stopa se 2013. godine smanjila odnosu na 2010., s 35,9% na 31,7%. Stopa rizika se također nešto smanjila kod dvije odrasle osobe s dvoje djece. U 2010. godini je iznosila 17,9%, dok je 2013. godine iznosila 15,7%. Stope rizika od siromaštva kod ostalih tipova kućanstva su porasle u 2013. godini.

Tablica 20. Stope rizika od siromaštva prema tipu kućanstva 2010. – 2013.

	2010.	2011.	2012.	2013.
Stopa rizika od siromaštva	20,6	20,9	20,4	19,5
Stopa rizika siromaštva prema tipu kućanstva				
Dvije odrasle osobe bez uzdržavane djece (obje mlađe od 65. godina)	21,1	22,9	21,2	22,2
Samohrani roditelj s jednim ili više uzdržavane djece	35,9	41,8	37,8	31,7
Dvije odrasle osobe s jednim djetetom	17,9	14,1	15,4	15,7
Dvije odrasle osobe s dvoje djece	15,8	14,8	16,7	17,4
Dvije odrasle osobe s troje ili više djece	27,1	25,3	29,2	30,1

Izvor: Vlastita izrada prema podacima Državnog zavoda za statistiku (2015.): Glavni pokazatelji siromaštva. Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2015. [Online] Zagreb: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske. Dostupno na: www.dzs.hr [Pristupljeno: 1. kolovoza 2016.]

U 2014. godini stopa rizika od siromaštva iznosila je 19,4%. Stopa rizika od siromaštva za EU-28 iznosila je 17,2%. Hrvatska zajedno s još 9 zemalja ima veću stopu od prosjeka EU-28, odnosno ima veći rizik za siromaštvo. Možemo zaključiti kako su za svaki tip kućanstva stope rizika od siromaštva veoma velike, što je realno za očekivati zbog prije navedenog stanja u zemlji te zbog visoke stope nezaposlenosti.

8. ZAKLJUČAK

Obitelj kao zajednica doživljava promjene u svojoj strukturi koje se ističu od druge polovice 20. stoljeća. Prvenstveno dolazi do pojave novih oblika zajedničkog života pa se smanjuje važnost tradicionalne obitelji. Sukladno tome pridaje se veća pažnja sve učestalijim oblicima koji su nekada bili u potpunosti marginalizirani kao što su izvanbračne zajednice, jednoroditeljske obitelji i ostali. Razlog tome jeste promjena percepcije stanovništva prema navedenim zajednicama i demografske promjene. Takav trend zahvatio je i Hrvatsku. No uz pojavu novih oblika zajednica, važnije su ostale negativne demografske promjene u Hrvatskoj koje izravno utječu na obitelj. Neki od njih jesu negativni prirodni priraštaj i niska stopa totalnog fertiliteta koji dovode do demografske depopulacije, što predstavlja problem budućeg obnavljanja stanovništva.

Za obitelj i njeno blagostanje bi trebala brinuti država kroz provođenje obiteljske politike. No u kojoj će mjeri obiteljska politika biti razvijena ovisi o interesima same države. Interes je vođen stajalištu je li potrebna državna intervencija u život obitelji. Većina zemalja smatra da je potrebno provođenje aktivne obiteljske politike zbog činjenice da je podizanje djece veliki teret u ekonomskom smislu te zbog činjenice da je ulaganje u djecu ulaganje u budućnost. Takvo stajalište dijele i europske zemlje u kojima je obiteljska politika veoma važno područje. Prednost europskih obiteljskih politika jeste njihova heterogenost. S obzirom na to, svakoj je zemlji pružena mogućnost da poboljša vlastitu politiku vodeći se iskustvima drugih. Već duže vrijeme kao primjer savršeno organizirane obiteljske politike navodi se Švedska. Švedskoj su obitelj i djeca prioritet uz veliki naglasak na ravnopravnost spolova. Zbog toga je razvila sustav u kojemu su transferi obiteljima dovoljni za mjesečnu financijsku podršku, a veoma razvijene usluge za djecu omogućuju roditeljima savršenu usklađenost obiteljskog i poslovnog života.

S obzirom na razvijenost, hrvatsku obiteljsku politiku ne možemo svrstati uz švedsku obiteljsku politiku, ali također ne možemo je svrstati uz onu Velike Britanije koja je većim dijelom prepustila obiteljima da se brinu sami o sebi. Problem Hrvatske jeste što obiteljska politika ne postoji kao zasebna politika, čime se ponekad zanemari cjelokupna obiteljska problematika. Primjer toga jeste njeno spajanje s populacijskom politikom 2006. prilikom čije je izrade naglasak dan na populacijske

ciljeve. Stoga je potrebno donijeti obiteljsku politiku kao zasebnu cjelinu koja bi se direktno usmjerila na obiteljske probleme.

Generalno gledajući, Hrvatsku bi se prema tipu obiteljske politike moglo svrstati između čvrstog muškog hranitelja i modificiranog muškog hranitelja. Razlog tome je problem s položajem žena u društvu i prava koja djelomično usklađuju obiteljski i poslovni život. Kroz rad je istaknuto kako je hrvatsko društvo još uvijek djelomično patrijarhalno pa se obiteljske obveze često prepuštaju ženama koje tada imaju manju mogućnost za radom, a ukoliko i jesu zaposlene često teško usklađuju obiteljske i poslovne obveze.

Kod hrvatske obiteljske politike pozitivno je to što u većem dijelu zadovoljava europske standarde, posebice što se tiče doplatka za djecu te roditeljskih potpora. Roditeljske potpore su najrazvijenija mjera politike koja pruža dovoljnu vremensku i novčanu potporu. Čak se u posljednjem desetljeću konstantno izmjenjuju prava očeva kroz zakon o potporama, kako bi ih se potaknulo na aktivniju brigu o djeci. No bez obzira na to, korištenje potpora, a posebice dopusta od strane očeva je još uvijek slabo, s obzirom na prije navedeni tradicionalni pogled o ulozi žene u društvu. Što se tiče doplatka za djecu, doplatak je razvijen, ali još uvijek se temelji na dohodovnom cenzusu roditelja. Prema tome, možemo reći da je ono na neki način socijalno davanje obiteljima nižih primanja. Usluge za djecu i obitelj od kojih su najvažniji jaslice i dječji vrtići nisu razvijeni u skladu s potrebama roditelja. Činjenica koja podupire tu tvrdnju jeste da ukupna pokrivenost djece predškolske dobi programima ranog i predškolskog odgoja iznosi 64%, čime se ne zadovoljavaju potrebe svih roditelja. Također, može se navesti i problem diskriminacije roditelja nižih primanja i nezaposlenih roditelja. Diskriminacija roditelja nižih primanja dolazi zbog toga što su mjesečne usluge jaslica i dječjih vrtića, bili u javnom ili privatnom vlasništvu, veoma skupe, dok do diskriminacije nezaposlenih roditelja dolazi zbog neispunjenja kriterija prilikom upisa djece. Naime, prema zakonodavnom okviru zaposleni roditelji pri upisu ostvaruju više bodova, prema kojima u konačnici ispunjavaju uvjet za upis. Iako su usluge za usklađivanje obiteljskog i poslovnog života primarno namijenjene zaposlenim roditeljima, ovakvom diskriminacijom se nezaposlenim roditeljima još više smanjuje mogućnost za zapošljavanje.

Uz donošenje obiteljske politike kao zasebne politike, potrebno je razvijati model "dvaju hranitelja" koji će povećati razinu obiteljskih usluga i povećati zaposlenost žena. Niska stopa fertiliteta te ostala negativna demografska kretanja

odraz su i trenutno nepovoljnih ekonomskih i egzistencijalnih čimbenika kao što su visoka nezaposlenost, nedostatak prihoda, trošak podizanja djece, diskriminacija zaposlenih majki i drugi. Uz poboljšanje tih čimbenika i djelovanjem obiteljske politike svakako bi se poboljšali uvjeti života obitelji. Možemo zaključiti da zadatak Hrvatske jeste razvoj i poboljšanje obiteljske politike i njenih mjera koje će dovesti do učinkovite i dugoročne politike usmjerene na kvalitetu životnog standarda obitelji, koja je ipak temelj samoga razvoja društva.

LITERATURA

- **Knjige:**

1. Boele-Woelki, K. (2014): *Obiteljsko pravo u Europi: prošlost, sadašnjost, budućnost*. U: Kunda, I., ur. Zbornik radova 3. međunarodne znanstvene konferencije "Petar Šarčević": Obitelj i djeca: europska očekivanja i nacionalna stvarnost, 20-21 rujna 2013., Opatija. Rijeka: Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Hrvatska udruga za poredbeno pravo Rijeka, str. 17-28.
2. Bouillet, D. i Puljiz, V. (2003): *Nacionalna obiteljska politika*. Zagreb: Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži
3. Basanić Čuš, N. i Milotti Ašpan, S. (2010): *Obiteljska politika grada Poreča – psiho-socijalni aspekt*. Poreč: "Zdravi grad" Poreč, Vijeće za socijalnu politiku Grada Poreča
4. Bejaković, P. et al (2014): *Zakon o radu – s komentarima i tumačenjima*. Zagreb: Nakladnik TIM press d.o.o.
5. Bežovan, G. et al. (2008): *Socijalna politika Hrvatske*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet Zagreb
6. Brajša-Žganec, A. (2003): *Dijete i obitelj: emocionalni i socijalni razvoj*. Zagreb: Naklada Slap
7. Đukanović, Lj., Marušić Lj. i Paić-Ćirić, M. (2011): *Zdravstveno i mirovinsko osiguranje i ostale aktualnosti*. Zagreb: TEB Poslovno savjetovanje d.o.o.
8. Lauer, J. C. i Lauer, R. H. (2008): *Social problems and the quality of life*. Eleventh edition. The McGraw-Hill Companies
9. Rešetar, B. (2014): *Roditeljska skrb u Prijedlogu Obiteljskog zakona 2013.: očuvanje pravnog kontinuiteta i osuvremenjivanje europskim i međunarodnim standardima*. U: Kunda, I., ur. Zbornik radova 3. međunarodne znanstvene konferencije "Petar Šarčević": Obitelj i djeca: europska očekivanja i nacionalna stvarnost, 20-21 rujna 2013., Opatija. Rijeka: Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Hrvatska udruga za poredbeno pravo Rijeka, str. 29-48.
10. Rosić, V. (2005): *Odgoj, obitelj, škola*. Rijeka: Žagar d.o.o.

• **Elektronički oblik članka objavljenog u znanstvenom ili stručnom časopisu:**

1. Abrahamson, P. and Wehner, C. (2006): Family and/or Work in Europe. *Journal of Comparative Family Studies*. [Online] 37. (2). str. 153-171. Dostupno na: http://www.proquest.com/libraries/academic/databases/ProQuest_Central.html [Pristupljeno: 20. prosinca 2015.]
2. Akrap, A. (2011): Sektor zaposlenosti žena i fertilitet u Hrvatskoj. *Društvena istraživanja*. [Online] 20. (111). str. 3-23. Dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/65349> [Pristupljeno: 20. lipnja 2016.]
3. Berg, W. (2011): What is Family Policy Today? *Revista de asistenta sociala*. [Online] 10. (3). str. 53-62. Dostupno na: http://www.proquest.com/libraries/academic/databases/ProQuest_Central.html [Pristupljeno: 20. prosinca 2015.]
4. Bocak, V. (2014): Ostvarivanje prava na dječji doplatk u 2015. *Računovodstvo i porezi u praksi*. [Online] (2). str. 165-172. Dostupno na: http://www.racunovodstvo-porezi.hr/sites/default/files/casopisprivitak/ripup_02_2015_-_165.pdf [Pristupljeno: 20. lipnja 2016.]
5. Bocak, V. (2014): Rodiljni i roditeljski dopust – prava i naknade. *Računovodstvo i porezi u praksi*. [Online] (5). str. 135-146. Dostupno na: <http://www.racunovodstvo-porezi.hr/sites/default/files/casopisprivitak/ripup14-05-135.pdf> [Pristupljeno: 20. lipnja 2016.]
6. Čipin, I. (2011): Obrazovanje i fertilitet zaposlenih žena u Hrvatskoj. *Društvena istraživanja*. [Online] 20. (111). str. 25-46. Dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/65350> [Pristupljeno: 20. lipnja 2016.]
7. Gjurić, H, Šiminić, A. i Gregov, Lj. (2014): Konflikt radne i obiteljske uloge kod zaposlenih bračnih drugova: važnost usklađenosti stava prema bračnim ulogama. *Društvene znanosti*. [Online] 23. (4). str. 641-659. Dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/file/197717> [Pristupljeno: 20. srpnja 2016.]
8. Greenhaus, J. H., Collins, K. M. and Shaw, J. D. (2003): The relation between work-family balance and quality of life. *Journal of Vocational Behavior*. [Online] (63). str. 510-531. Dostupno na:

<https://www.polyu.edu.hk/mm/jason/doc/Greenhaus-Collins-Shaw%202003%20JVB.pdf> [Pristupljeno: 20. srpnja 2016.]

9. Harker Tillman, K. and Nam, C. B. (2008): Family Structure Outcomes of Alternative Family Definitions. *Population Research and Policy Review*. [Online] (27). str. 367-384. Dostupno na: http://www.proquest.com/libraries/academic/databases/ProQuest_Central.html [Pristupljeno: 20. prosinca 2015.]
10. Hughes, N. (2010): Review Article Models and Approaches in Family-Focused Policy and Practise. *Social Policy & Society*. [Online] 9. (4). str. 545-555. Dostupno na: http://www.proquest.com/libraries/academic/databases/ProQuest_Central.html [Pristupljeno: 20. prosinca 2015.]
11. Janković, J., Laklija, M. i Berc, G. (2012): Percepcija sukoba radne i obiteljske uloge u kontekstu nekih obilježja obitelji i posla. *Kriminologija i socijalna integracija*. [Online] 20. (1). str. 23-34. Dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/file/126642> [Pristupljeno: 20. srpnja 2016.]
12. Kalwij, A. (2010): The impact of family policy expenditure on fertility in western Europe. *Demography*. [Online] 47. (2). str. 503-519. Dostupno na: http://www.proquest.com/libraries/academic/databases/ProQuest_Central.html [Pristupljeno: 20. prosinca 2015.]
13. Lakoš, I. (2010): O socijalnim učincima ekonomske krize u Hrvatskoj: utjecaj, odgovori i preporuke (analiza dokumenata Svjetske banke i UNDP-a). *Revija za socijalnu politiku*. [Online] 17. (3). str. 433-440. Dostupno na: <http://www.rsp.hr/ojs2/index.php/rsp/article/viewFile/973/1126> [Pristupljeno: 20. lipnja 2016.]
14. Ostner, I. (2010): Farewel to the Family as We Know it: Family Policy Change in Germany. *German Policy Studies*. [Online] 6. (1). str. 211-247. Dostupno na: http://www.proquest.com/libraries/academic/databases/ProQuest_Central.html [Pristupljeno: 20. prosinca 2015.]
15. Puljiz, V. (2001): Reforme sustava socijalne politike u Hrvatskoj. *Revija za socijalnu politiku*. [Online] 8. (2). str. 159-180. Dostupno na:

<http://www.rsp.hr/ojs2/index.php/rsp/article/viewFile/216/987> [Pristupljeno: 20. lipnja 2016.]

16. Rekas, M. (2015): Tax policy tools as an element of pro-family in France and in Germany – recommendations for Poland. *Ekonomija i Prawo*. [Online] 14. (1). str. 211-247. Dostupno na: http://www.proquest.com/libraries/academic/databases/ProQuest_Central.html [Pristupljeno: 20. prosinca 2015.]
17. Stropnik, N. (1996): Obiteljske politike u Europi. *Revija za socijalnu politiku*. [Online] 2. str. 105-115. Dostupno na: <http://www.rsp.hr/ojs2/index.php/rsp/article/view/471> [Pristupljeno: 20. lipnja 2016.]
18. Widener, A. J. (2007): Family-Friendly Policy: Lessons from Europe – Part I. *The Public Manager*. [Online] 36. (3). str. 57-61. Dostupno na: http://www.proquest.com/libraries/academic/databases/ProQuest_Central.html [Pristupljeno: 20. prosinca 2015.]
19. Widener, A. J. (2007): Family-Friendly Policy: Lessons from Europe – Part II. *The Public Manager*. [Online] 36. (4). str. 44-49. Dostupno na: http://www.proquest.com/libraries/academic/databases/ProQuest_Central.html [Pristupljeno: 20. prosinca 2015.]

- **Publikacije:**

1. Državni zavod za statistiku (2011): *Obitelji prema tipu, popisi 1971.-2011*. [Online] Dostupno na: www.dzs.hr [Pristupljeno: 20. lipnja 2016.]
2. Državni zavod za statistiku (2011): *Obitelji prema tipu i broju članova po gradovima/općinama, popis 2011*. [Online] Dostupno na: www.dzs.hr [Pristupljeno: 20. lipnja 2016.]
3. Državni zavod za statistiku (2011): *Obitelji s djecom prema tipu i broju članova, popis 2011*. [Online] Dostupno na: www.dzs.hr [Pristupljeno: 20. lipnja 2016.]
4. Državni zavod za statistiku (2015): *Pokazatelji siromaštva u 2014. – konačni rezultati*. [Online] Dostupno na: www.dzs.hr [Pristupljeno: 20. lipnja 2016.]

5. Državni zavod za statistiku (2011): *Privatna kućanstva prema broju članova po gradovima/općinama, popis 2011.* [Online] Dostupno na: www.dzs.hr [Pristupljeno: 20. lipnja 2016.]
6. Državni zavod za statistiku (2011): *Privatna kućanstva prema tipu i broju članova po gradovima/općinama, popis 2011..* [Online] Dostupno na: www.dzs.hr [Pristupljeno: 20. lipnja 2016.]
7. Državni zavod za statistiku (2006): *Projekcije stanovništva Republike Hrvatske 2004.-2050.* [Online] Dostupno na: www.dzs.hr [Pristupljeno: 20. lipnja 2016.]
8. Državni zavod za statistiku (2011): *Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2010.* [Online] Dostupno na: www.dzs.hr [Pristupljeno: 20. lipnja 2016.]
9. Državni zavod za statistiku (2015): *Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2015.* [Online] Dostupno na: www.dzs.hr [Pristupljeno: 20. lipnja 2016.]
10. Državni zavod za statistiku (2011): *Žene stare 15 i više godina prema starosti i broju živorođene djece, popis 2011.* [Online] Dostupno na: www.dzs.hr [Pristupljeno: 20. lipnja 2016.]
11. European Agency for Safety and Health at Work (2012): Family issues and work-life balance. [Online] Dostupno na: <https://osha.europa.eu/en/tools-and-publications/publications/e-facts/e-fact-57-family-issues-work-life-balance> [Pristupljeno: 20. srpnja 2016.]
12. European Commission (2011): *The social dimension of the Europe 2020 Strategy – a Report of the Social protection Committee (2011).* [Online] Dostupno na: www.ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=6895 [Pristupljeno: 20. srpnja 2016.]
13. European Institute for Gender Equality (2015): *Reconciliation of work, family and private life in the European union – policy review.* [Online] Dostupno na: <http://eige.europa.eu/rdc/eige-publications/reconciliation-work-family-and-private-life-european-union-policy-review> [Pristupljeno: 20. srpnja 2016.]
14. Eurostat (2016): Employment rates by sex, age and citizenship (%) [Online] Dostupno na: http://ec.europa.eu/eurostat/web/lfs/data/database?p_p_id=NavTreeportletprod_WAR_NavTreeportletprod_INSTANCE_IFjhoVbmPFHt&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-

- [2&p_p_col_count=1](#) [Pristupljeno: 8. rujna 2016.]
15. Eurostat (2016): Main reason for part-time employment – Distributions by sex and age (%) [Online] Dostupno na: http://ec.europa.eu/eurostat/web/lfs/data/database?p_p_id=NavTreeportletprod_WAR_NavTreeportletprod_INSTANCE_IFjhoVbmPFHt&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-2&p_p_col_count=1 [Pristupljeno: 8. rujna 2016.]
16. Eurostat (2016): Part-time employment as percentage of the total employment, by sex and age (%) [Online] Dostupno na: http://ec.europa.eu/eurostat/web/lfs/data/database?p_p_id=NavTreeportletprod_WAR_NavTreeportletprod_INSTANCE_IFjhoVbmPFHt&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-2&p_p_col_count=1 [Pristupljeno: 8. rujna 2016.]
17. Eurostat (2016): Total fertility rate [Online] Dostupno na: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/tsdde220> [Pristupljeno: 8. rujna 2016.]
18. Eurostat (2015): Total general government expenditure on social protection, 2014 (% of GDP % of total expenditure) [Online] Dostupno na: [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Total_general_government_expenditure_on_social_protection,_2014_\(%25_of_GDP_%25_of_total_expenditure\).png](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Total_general_government_expenditure_on_social_protection,_2014_(%25_of_GDP_%25_of_total_expenditure).png) [Pristupljeno: 8. rujna 2016.]
19. Fagan, C. et al. (2011): *The influence of working time arrangements on work-life integration or "balance": a review of the integration evidence.* [Online] Dostupno na: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_protect/@protrav/@travail/documents/publication/wcms_187306.pdf [Pristupljeno: 20. srpnja 2016.]
20. FamilyPlatform (2011): *Wellbeing of families in future Europe – challenges for research and policy.* [Online] Dostupno na: http://europa.eu/epic/docs/family_platform_book1.pdf [Pristupljeno: 20. srpnja 2016.]

21. Ferrarini, T. and Duvander, A. (2009): *Swedish family policy – controversial reform of a success story*. [Online] Dostupno na: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/stockholm/06527.pdf> [Pristupljeno: 20. srpnja 2016.]
22. Hazl, V. et al. (2011): *Položaj žena na hrvatskom tržištu rada – sažetak studije*. [Online] Dostupno na: http://www.hzz.hr/UserDocsImages/Položaj%20žena%20na%20tržištu%20rada_Sažetak%20studije.pdf [Pristupljeno: 20. srpnja 2016.]
23. Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje (2016): *Izvješće o radu i poslovanju Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje za 2015*. [Online] Dostupno na: <http://www.mirovinsko.hr/default.aspx?ID=398> [Pristupljeno: 20. srpnja 2016.]
24. Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje (2015): *Statističke informacije Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje*. [Online] 12. (4). Dostupno na: <http://www.mirovinsko.hr/default.aspx?id=723> [Pristupljeno: 20. lipnja 2016.]
25. Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje (2016): *Statističke informacije Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje*. [Online] 14. (1). Dostupno na: <http://www.mirovinsko.hr/default.aspx?id=723> [Pristupljeno: 20. lipnja 2016.]
26. Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje (2016): *Statističke informacije Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje*. [Online] 14. (2). Dostupno na: <http://www.mirovinsko.hr/default.aspx?id=723> [Pristupljeno: 20. srpnja 2016.]
27. Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje (2016): *Obiteljska davanja u EU*. [Online] Dostupno na: <http://www.mirovinsko.hr/UserDocsImages/EU/ObiteljskadavanjauEU.pdf> [Pristupljeno: 20. srpnja 2016.]
28. Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje (2016): *Izvješće o poslovanju Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje za 2015. godinu*. [Online] Dostupno na: <http://www.hzzo.hr/o-zavodu/izvjesca/> [Pristupljeno: 20. srpnja 2016.]
29. Ministarstvo financija Republike Hrvatske i Porezna uprava (2016): *Porezni priručnik za građane*. [Online] Dostupno na: http://www.porezna-uprava.hr/hr_publicacije/prirucnici_brosure/gradani_2012.pdf [Pristupljeno: 1. kolovoza 2016.]

30. Ministarstvo socijalne politike i mladih (2014): *Strateški plan Ministarstva socijalne politike i mladih 2015.-2017.* [Online] Dostupno na: <http://www.mspm.hr/ministarstvo/strateski-plan-ministarstva-socijalne-politike-i-mladih/280> [Pristupljeno: 20. srpnja 2016.]
31. Ministarstvo socijalne politike i mladih (2016): *Strateški plan Ministarstva socijalne politike i mladih 2016.-2018.* [Online] Dostupno na: <http://www.mspm.hr/UserDocsImages/iftopolko/Strateški%20plan%20Ministarstva%20socijalne%20politike%20i%20mladih%20za%202016.-2018..pdf> [Pristupljeno: 20. srpnja 2016.]
32. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta (2013): *Pravilnik o tjednim radnim obvezama učitelja i stručnih suradnika u osnovnoj školi.* [Online] Dostupno na: https://www.google.hr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0ahUKEwi-w8aLxebOAhUqBsAKHZ2DCkoQFggfMAE&url=http%3A%2F%2Fpublic.mzos.hr%2Ffgs.axd%3Fid%3D21585&usg=AFQjCNEc1ZTVIjPREazJd9woBU_Z-TmxEw&bvm=bv.131286987,d.d24 [Pristupljeno: 20. srpnja 2016.]
33. O'Brien, M. (2011): *Work-family balance policies.* [Online] Dostupno na: http://www.un.org/esa/socdev/family/docs/BP_WORKFAMILYBALANCE.pdf [Pristupljeno: 20. srpnja 2016.]
34. OECD (2001): *Employment outlook: Chapter 4: Balancing work and family life – helping parents into paid employment.* [Online] Dostupno na: <http://www.oecd.org/social/family/2079435.pdf> [Pristupljeno: 20. srpnja 2016.]
35. OECD (2011): *Families are changing.* [Online] Dostupno na: <https://www.oecd.org/els/soc/47701118.pdf> [Pristupljeno: 20. lipnja 2016.]
36. OECD (2011): *The Future of Families to 2030 – a synthesis Report.* [Online] Dostupno na: <http://www.oecd.org/futures/49093502.pdf> [Pristupljeno: 20. lipnja 2016.]
37. Pravobranitelj/ica za ravnopravnost spolova (2015): *Izješće o radu za 2014.* [Online] Dostupno na: <http://www.prs.hr/index.php/izvjesca/2014> [Pristupljeno: 20. lipnja 2016.]

38. Public Policy Research Centre, Hong-Kong Institute of Asia-Pacific Studies and The Chinese University of Hong Kong (2008): *A cross-national comparison of family policy*. [Online] Dostupno na: http://www.familycouncil.gov.hk/english/files/research/Cross_National_Comparison_of_Family_Policy.pdf [Pristupljeno: 20. lipnja 2016.]
39. Reiner, H. et al. (2013): *Child benefit and child allowances in Germany: their impact on family policy goals*. [Online] Dostupno na: http://www.proquest.com/libraries/academic/databases/ProQuest_Central.html [Pristupljeno: 20. prosinca 2015.]
40. UNICEF (2011): *Analiza stanja prava djece i žena u Hrvatskoj*. [Online] Dostupno na: http://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2015/09/Analiza_stanja_prava_djece_i_zena.pdf [Pristupljeno: 20. srpnja 2016.]
41. UNICEF (2015): *Siromaštvo i dobrobit djece predškolske dobi u Republici Hrvatskoj*. [Online] Dostupno na: http://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2015/09/Publikacija_Siromastvo_Unicef_2015_online.pdf [Pristupljeno: 20. lipnja 2016.]
42. Vlada Republike Hrvatske (2011): *Strategija razvoja sustava socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2011.-2016*. [Online] Dostupno na: http://www.mzss.hr/layout/set/print/zdravstvo_i_socijalna_skrb/socijalna_skrb/reforma_sustava_socijalne_skrbi/strategija_razvoja_sustava_socijalne_skrbi_u_republici_hrvatskoj_2011_2016 [Pristupljeno: 20. lipnja 2016.]

- **Web izvori:**

1. http://digured.srce.hr/arhiva/263/111934/narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_12_157_3289.html
2. <http://www.dijete.hr/Dokumenti/novi%20dokumenti/OBITELJSKI%20CENTRI.pdf>
3. http://ec.europa.eu/eclas/F/9UF5NADNDYJ9NPXUYABPDD54B9YFQXJTILA_VHJ7LA5VIKYLE7Q-00372?func=find-aut-bib&find_request=FAMILY^POLICY&find_code=WSU&find_base=eclas
4. http://europa.eu/epic/countries/croatia/index_en.htm
5. http://europa.eu/epic/countries/france/index_en.htm

6. http://europa.eu/epic/countries/germany/index_en.htm
7. http://europa.eu/epic/countries/sweden/index_en.htm
8. <https://gov.hr/moja-uprava/obitelj-i-zivot/roditeljstvo/rodiljne-i-roditeljske-potpore/495>
9. <http://www.hrvatskaudrugadadilja.hr/onama.html>
10. <http://www.hzzo.hr/o-zavodu/izvjesca/>
11. <http://www.hzzo.hr/rodiljne-i-roditeljske-potpore/>
12. <http://www.mirovinsko.hr/default.aspx?id=398>
13. <http://www.mirovinsko.hr/default.aspx?id=5>
14. <http://www.mspm.hr/istaknute-teme/djeca-i-obitelj/1682>
15. <http://www.mspm.hr/istaknute-teme/djeca-i-obitelj/dadilje/1870>
16. <http://www.mspm.hr/vijesti-8/predstavljena-radna-skupina-za-izradu-novog-obiteljskog-zakona/2180>
17. <http://www.oecd.org/social/family/database.htm>
18. <http://www.perfar.eu/policy/family-children/france>
19. <http://www.perfar.eu/policy/family-children/germany>
20. <http://www.perfar.eu/policy/family-children/sweden>
21. http://www.porezna-uprava.hr/baza_znanja/Stranice/OsobniOdbitak.aspx
22. <http://www.propisi.hr/print.php?id=11078>
23. <http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=2247>
24. <http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=3641>
25. <https://razvoj.gov.hr/u-sustavu-potpomognutih-podrucja-264-jedinice-lokalne-samouprave/2989>
26. <http://www.zakon.hr/z/475/zakon-o-doplatku-za-djecu>
27. <http://www.zakon.hr/z/88/Obiteljski-zakon>
28. <http://www.zakon.hr/z/317/Zakon-o-odgoju-i-obrazovanju-u-osnovnoj-i-srednjoj-skoli>
29. <http://www.zakon.hr/z/85/Zakon-o-porezu-na-dohodak>
30. <http://www.zakon.hr/z/492/Zakon-o-predškolskom-odgoju-i-obrazovanju>
31. <http://www.zakon.hr/z/214/Zakon-o-rodiljnim-i-roditeljskim-potporama>
32. <http://www.zakon.hr/z/573/Zakon-o-dadiljama>

POPIS TABLICA

Tablica 1. Žene prema broju živorođene djece, popis 2011.....	8
Tablica 2. Privatna kućanstva prema tipu i broju članova, popis 2011.....	9
Tablica 3. Obitelji prema tipu, popisi 1971. – 2011.....	10
Tablica 4. Obitelji prema tipu i broju članova, popis 2011.	11
Tablica 5. Obitelji s djecom prema tipu obitelji i broju djece, popis 2011.	12
Tablica 6. Stopa nupcijaliteta i divorcijaliteta u Hrvatskoj 1980. – 2014.	13
Tablica 7. Korisnici doplatka za djecu i broj djece prema godinama (31. prosinca 2015.).....	24
Tablica 8. Struktura korisnika doplatka za djecu 2010. – 2014. (31. prosinca 2015.)	25
Tablica 9. Prosječne svote doplatka za djecu 2010. – 2015.	26
Tablica 10. Doplatka za djecu primjenom uredbi Europske unije.....	27
Tablica 11. Broj korisnika/ca roditeljskih i roditeljskih potpora u 2014. godini.....	36
Tablica 12. Dječji vrtići i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja	40
Tablica 13. Broj djece u dječjim vrtićima i drugim pravnim osobama koje ostvaruju programe predškolskog odgoja.....	41
Tablica 14. Aktivnost, zaposlenost i nezaposlenost prema spolu 2014. u Republici Hrvatsk	56
Tablica 15. Stopa zaposlenosti prema spolu EU-28 (2015.)	57
Tablica 16. Udio "part-time" zaposlenosti u ukupnoj zaposlenosti (2015.).....	61
Tablica 17. Ukupni izdaci socijalne zaštite te izdaci za naknade socijalne zaštite prema funkcijama socijalne zaštite	63
Tablica 18. Udio izdataka socijalne zaštite i izdataka za naknade socijalne zaštite u BDP-u	64

Tablica 19. Udio socijalne zaštite te obitelji i djece kao njene funkcije u BDP-u, EU-28 (2014.).....	65
Tablica 20. Stope rizika od siromaštva prema tipu kućanstva 2010. – 2013.....	67

POPIS GRAFIKONA

Graf 1. Stopa nataliteta, mortaliteta i prirodnog priraštaja u Hrvatskoj 1980. - 2014... 5	5
Graf 2. Kretanje totalne stope fertiliteta u Hrvatskoj 1950. – 2014..... 7	7
Graf 3. Djeca obuhvaćena programima predškolskog odgoja prema dobi, početak pedagoške godine 2014./2015..... 41	41
Graf 4. Totalne stope fertiliteta EU-28 (2014.)..... 58	58
Graf 5. Glavni razlozi za "part-time" posao (2015.) 62	62

POPIS SLIKA

Slika 1. Osobni odbitak u Republici Hrvatskoj	29
---	----

SAŽETAK

Obitelj je primarna zajednica društva koja kroz razvoj pojedinaca ima utjecaj i na cjelokupan razvoj društva. Stoga bi uloga države trebala biti zaštita i pružanje blagostanja obitelji koji se postižu kroz provođenje obiteljske politike. Obiteljska politika je skup javnih politika koja provođenjem svojih mjera direktno utječe na životni standard obitelji. Utjecaj na životni standard obitelji se može postići putem poboljšanje ekonomskog, zdravstvenog, socijalnog i ostalih standarda. Putem ostvarivanja prava, obiteljska politika pruža obitelji veliku podršku u podizanju djece te mogućnost usklađivanja obiteljskog i poslovnog života. Većina zemalja raspoznaje važnost postojanja obiteljske politike, no njezina provedba ovisi o stajalištu pojedine zemlje kolika bi trebala biti njezina intervencija u obiteljski život. Zbog raznih stajališta, između obiteljskih politika u europskim zemalja postoji velika heterogenost. U ovome se radu opisuju osnovne karakteristike obiteljske politike Republike Hrvatske te najznačajnije mjere koje ona obuhvaća.

Ključne riječi: obitelj, obiteljska politika, mjere obiteljske politike, obiteljska politika u odabranim europskim zemljama, usklađenost obiteljskog i poslovnog života

SUMMARY

The family is primary society unit which influences individual development as well as the overall society development. Therefore, the role of the state should be implementation of family policy, such that provides protection and welfare for families. Family policy is a set of public policies that influences families' living standards directly by conducting its measures. The impact on families' living standard can be achieved through improving the economic, health, social and other standards. Through the exercise of the rights, family policy provides great support to families in raising children and achieving of work – family balance. Most countries recognize the importance of family policy existence, but its implementation depends on a certain country attitude toward the amount of the county intervention in family life. Given the various viewpoints, the heterogeneity prevails in European family policies. This paper describes basic characteristics of the Croatian family policy and the most significant provided measures.

Key words: family, family policy, family policy measures, family policy in selected European countries, work-family balance